

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Logistični inženir
Modul: Cestni promet

PRVA KRIŽARSKA VOJNA

Mentor: mag. Zvezdan Markovič
Lektorica: Ana Peklenik, prof. slov.

Kandidat: Benjamin Rok Kraševc

Kranj, februar 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju mag. Zvezdanu Markoviču.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ani Peklenik, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

IZJAVA

»Študent Benjamin Rok Kraševc izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Zvezdana Markoviča.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

V diplomski nalogi želimo predstaviti in raziskati prvo križarsko vojno. Natančno bomo opisali, kakšne razmere so bile v srednjem veku v Evropi, da se je tako veliko gibanje sploh lahko začelo, in kako ga je papež Urban II. skupaj z evropskim plemstvom organiziral. Preučili bomo začetke nemirov v Evropi ter ropanje tolp in poboje židov v Svetem rimsko-nemškem cesarstvu. Opisali bomo uporabo orožja, glavne bitke in obleganja plemiške križarske vojske, ki je vse do Jeruzalema nizala uspeh za uspehom in tako za tisti čas dosegla velik vojaški in logistični dosežek. Raziskali bomo tudi posledice zavzetja Jeruzalema, viteške redove, nastanek križarskih držav in se dotaknili tudi ameriške invazije na Irak.

KLJUČNE BESEDE

- križarske vojne
- Jeruzalem
- Srednji vek
- Peter Puščavnik
- Vitez
- Urban II.

ABSTRACT

In the diploma thesis, we want to present and explore the first Crusade. We will describe precisely what the situation in Europe was then, that such a great movement could have begun and how the Pope Urban II then organized together with the European nobility. We will examine the beginnings of the riots in Europe, and the rage of the gangs and the killing of the Jews in the Holy Roman-German Empire. We will describe the use of weapons, the main battle and the siege of the noble crusader army, which succeeded to succeed in succession to Jerusalem, thus achieving a great military and logistical achievement for that time. We will also explore the consequences of the conquest of Jerusalem, the knightly ranks, the emergence of the crusaders, and also touched upon the American invasion of Iraq.

KEYWORDS

- Crusades
- Jerusalem
- Middle Ages
- Knight
- Peter Hermit
- Urban II

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge.....	1
1.3	Predpostavke in omejitve	1
1.4	Metode dela	2
2	STANJE PRED PRVO KRIŽARSKO VOJNO.....	2
2.1	Razmere v Evropi.....	2
2.2	Stanje na Bližnjem vzhodu	3
2.3	Napoved prve križarske vojne	4
3	VOJSKE PRVE KRIŽARSKE VOJNE	7
3.1	Voditelji	7
3.2	Transport v srednjem veku	8
3.3	Vojaška logistika in taktike bojevanja.....	9
3.4	Evropske vojaške taktike	9
3.5	Muslimanske vojaške taktike	10
3.6	Ročno orožje in oblegovalne naprave v srednjem veku	11
4	DOLGA POT DO JERUZALEMA	15
4.1	Ljudske križarske vojske.....	15
4.2	Plemiška križarska vojska	17
4.3	Obleganje Nikeje	19
4.5	Ustanovitev edeške grofije	21
4.6	Obleganje Antiohije	22
5	OSVOJITEV JERUZALEMA	25
5.1	Prihod.....	25
5.2	Obleganje.....	26
6	POSLEDICA ZAVZETJA JERUZALEMA IN USTANOVITEV KRIŽARSKIH DRŽAV	29
6.1	Ustanovitev križarskih držav	29
6.2	Nastanek viteških redov	30
6.3	Ameriški napad na Irak kot križarska vojna?.....	31
6.4	Terorizem v Evropi kot posledica križarskih vojn?	31
7	ZAKLJUČEK.....	32
	LITERATURA IN VIRI	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Viteška oprema.....	14
Slika 2: Poti vojsk prve križarske vojne.....	18
Slika 3: Obleganje Jeruzalema.....	27
Slika 4: Zmagoslavje križarjev	28

KAZALO TABEL

Tabela 1: Vitezova oprema.....	11
--------------------------------	----

1 UVOD

Križarske vojne so bile veliko gibanje, ki je zajelo skoraj celotno Evropo. Po koncu velikih ropanj in lakote se je število prebivalcev v Evropi povečalo. Vladal je družbeni sistem fevdalizem. Na Bližnjem vzhodu so turški Seldžuki napadali in ogrožali Bizantinsko cesarstvo. Cesar Konstantin I. je zato večkrat poslal v Evropo odposlanico in prosil za vojaško pomoč. Takratni papež Urban II. Je pripravil načrt za vojaško intervencijo zahoda in ponovno osvojitve svetih krajev izpod muslimanske nadoblasti ter tako napovedal prvo križarsko vojno.

1.1 Predstavitev problema

V diplomski nalogi je opisana prva križarska vojna (1095–1099), ki je bila vojni pohod evropskih krščanskih sil, njegov namen pa je bil pomagati vzhodnorimskemu oziroma Bizantinskemu cesarstvu pri boju proti seldžuškim Turkom ter iztrgati Jeruzalem in Sveto deželo iz rok muslimanov. Julija leta 1099 so Jeruzalem osvojili in dosegli uradni cilj vojne ter ustanovili Jeruzalemsko kraljestvo in še nekaj križarskih držav. Pri obravnavi teme se soočimo s problemom razumevanja taktike srednjeveškega bojevanja, ker moramo primerjati dve taktiki, poznati taktike in tehnike obleganj utrjenih mest ter drugih vojaških postopkov bojevanja.

1.2 Cilji naloge

Cilji diplomske naloge so ugotoviti uporabnost izkušenj bojevanja in logistične oskrbe enot ter udeležencev prve križarske vojne v sodobnem času, ugotoviti, ali so današnje razmere in konflikti na Bližnjem vzhodu ter po svetu tudi posledica spopadov v obdobju prve in poznejših križarskih vojn, podrobno prikazati prvo križarsko vojno. Raziskali in preučili bomo pot vseh vojsk in ker prva križarska vojna velja tudi za velik vojaški logistični podvig tistega časa, je namen diplome tudi raziskati srednjeveško vojaško logistiko, oborožitev in vojaške taktike. Rezultat so ugotovitve in dejstva, zakaj je križarjem kljub vsem težavam z lakoto, boleznimi in izčrpanostjo uspelo zavzeti več pomembnih mest in trdnjav na poti, na koncu pa tudi cilj – Jeruzalem.

1.3 Predpostavke in omejitve

Predvidevamo, da obstaja obsežna literatura o križarskih vojnah v nemškem in francoskem jeziku, vendar se bomo omejili predvsem na izdaje v angleškem in slovenskem jeziku.

Diploma temelji na analizi zgodovinskih dejstev, ki so predstavljena v dostopni literaturi ter prikazu izkušenj, ki jih je zahodna civilizacija pridobila ob koncu 11. stoletja. Za čim bolj objektivno raziskavo je uporabljena raznovrstna literatura.

1.4 Metode dela

Pri pisanju diplomske naloge je uporabljena metoda kritične analize sekundarnih virov oziroma dostopne literature. Z deskriptivno metodo so definirani temeljni pojmi, ki so potrebni za razumevanje vsebine. Z uporabo deduktivne metode je predstavljena vsebina od splošne – predstavitve razmer v Evropi in v Sveti deželi – do konkretne – akcij križarske vojske.

2 STANJE PRED PRVO KRIŽARSKO VOJNO

2.1 Razmere v Evropi

Da bi bolje razumeli, zakaj in kako je prišlo do prve križarske vojne, moramo najprej pojasniti, kakšne so bile razmere v Evropi in na Bližnjem vzhodu. V srednjeveški Evropi je v 11. stoletju prevladovala družbena ureditev fevdalizem, ki je družbo delila na tri sloje, in sicer na plemstvo, duhovščino in na razred delavcev, ki je predstavljal večino prebivalstva. V razmeroma mirnejšem obdobju brez večjih izbruhov bolezni, med letoma 850 in 1050, se je število prebivalstva v Evropi močno povečalo. To je obdobje, ko so se nehali roparski pohodi. Vikingi, Arabci so se ustalili, pokristjanjevanje določenih narodov, kot so bili Madžari in Normani, se je bolj ali manj zaključilo. Ocenjuje se, da naj bi pred začetkom prve križarske vojne v Evropi (1095) brez Rusije, Balkana in Skandinavije, vendar upoštevajoč Dansko in Ogrsko, živelo približno 28 milijonov ljudi (Frischler, 1973). Da so znanstveniki lažje ocenili število prebivalcev v Evropi, jim je bil v pomoč predvsem Domesday book, ki je rezultat popisa Viljema I. Osvajalca, saj ga je zanimalo, koliko denarja mu bodo prinesli davki. Knjiga vsebuje popis prebivalstva, vrednost zemljiške posesti, obdelanost in lastništvo zemlje skoraj celotne Anglije. Kljub povečanju prebivalstva pa se je razvoj gospodarstva prepočasi izboljševal in veliko mladih ljudi ni dobilo zaposlitve. Zahodna Evropa je bila tako rekoč prenaseljena oziroma ni mogla preživeti vseh svojih prebivalcev. Vse več ljudi se je odseljevalo v mesta, vendar še vedno ne toliko kot na vzhodu. Posamezno evropsko mesto v tedanjem času ni imelo več kot 10.000 prebivalcev. Počasi so se povečevale tudi razlike med prebivalci mest in podeželja. Na splošno je vladala velika negotovost v prihodnost. Večina ljudi, tj. skoraj 95 odstotkov, je bilo še vedno nepismenih ter neizobraženih. Dostop do izobrazbe so imeli večinoma samo bogatejši in duhovščina (Frischler, 1973).

Pojav viteštva je bil predvsem posledica nenehnih sporov in napadov zunaj kraljestva. Kraljevi vazali niso bili tako zvesti, kakor bi morali biti, in so bili običajno le fevdni gospodje, ki so v svojem imenu izvrševali posvetno oblast ter živeli kakor v svoji mini državi. Vojskovanje je postalo stvar profesionalcev. Če se je nekdo hotel vojskovati, se je moral uriti že v mladosti in si priskrbeti bojno opremo, ki pa je bila zelo draga. To pomeni, da je bil kmet že takoj v osnovi odrinjen od viteštva, v poštev je prišlo le plemstvo. V 11. stoletju so začeli te gospode imenovati vitezi, pri vrhu družbene lestvice se je pojavil nov družbeni sloj s posebnimi privilegiji in značilnim načinom obnašanja. Šlo je izključno za moške, ki sta jih odlikovala moč in pogum. Večina je bila nepismenih, saj so na izobrazbo gledali kot na slabotno stvar, cenili pa so osebno zvestobo ter osebno čast. Bojevali so se na konjih, ki so bili obvezen del "opreme" viteza (Tate, 1991).

Povprečen človek v srednjem veku je živel celo svoje življenje na območju svoje vasi in je bil izrazito veren. Kar so govorili pridgarji in duhovniki, je imel za sveto, biblijo in čudeže si je razlagal kar dobesedno. Veliko je bilo vraževerja in razlaganja naravnih pojavov s pomočjo vere. Razumemo torej lahko, da je bilo velike množice v tistem času lahko prepričati v marsikaj, saj ni bilo dostopa do informacij in znanja, kot smo navajeni danes, ko imamo na voljo svetovni splet in s tem dostop do vseh informacij le s klikom na prenosno napravo (Frischler, 1973).

2.2 Stanje na Bližnjem vzhodu

Ob koncu 11. stoletja so na Bližnjem vzhodu, v primerjavi z Evropo, obstajale prave države. Značilna so bila prava velika mesta z veliko prebivalci, mošejami, tržnicami, mogočnim obzidjem in utrjeno trdnjavo. Nekatera so imela tudi več kot 100.000 prebivalcev (Konstantinopol), zato je bila težnja po avtonomnosti mest toliko večja. Islamske države oziroma področja je združeval kalif, muslimanski verski in politični voditelj, vendar se je njegov vpliv začel po vladavini Omajdonov in Abasidov zmanjševati. Nasprotja med suniti in šiiti, pa tudi neenotnost med njimi, so pripeljala do vse več nasprotovanja osrednji oblasti. V 10. stoletju so islam sprejeli tudi Turki, ki so bili večinoma pastirsko ljudstvo v Mali Aziji. Narod je znan po neenotnosti; pogosto so nova ozemlja za svoje črede osvajali z ropanjem. Turški Seldžuki, ki so se bojevali z različnimi muslimanskimi kneževinami na severu Irana, so za vodjo imeli sultana Togrulbega, ki je naziv izsilil od bagdadskega kalifata. Nasledil ga je njegov nečak, Alp Arslan, in po veliki težnji, da bi zavzeli Anatolijo izpod bizantinske oblasti, je leta 1071 prišlo do velike bitke pri Manzikertu, kjer je porazil Bizantinsko vojsko. Po porazu se je v Bizancu začela državljanska vojna med privrženci cesarja Romana IV. Diogenesa in podporniki Mihaela VII. ter konstantinopelskega plemstva. Posledično so se Turki brez odpora razselili po območju Anatolije do Marmarskega morja. Turki so nato skušali združiti vse islamske dežele v eno državo, vendar jim to zaradi nasprotji med suniti in šiiti ni uspelo. Suniti prevladujejo v predelu južne Sirije

in Palestini, šiiti pa v območju severne Sirije. Med muslimani so tudi kristjani in judje, ki jih muslimani spoštujejo, saj so vseeno ljudstvo knjige. Verjeli naj bi v istega boga, vendar jim manjka še zadnje znanje o Mohamedu. Največja skupnost judov je v Jeruzalemu, drugod pa obstajajo manjše skupnosti. Največ kristjanov je pravoslavnih Sircev, jakobitov, ki živijo po podeželju in v mestih. V goratem predelu Libanona živijo tudi druge ločine krščanstva, kot so maroniti in armenski gregorjanci ter gruzijski menihi. Velika raznolikost v verah je povzročala v območju Sirije veliko nesoglasij in neenotnosti, po drugi strani pa veliko tolerance do sobivanja različnih ljudi skupaj, kar pa ni bilo tako značilno za Evropo (Tate, 1991).

2.3 Napoved prve križarske vojne

Odo ali Oto de Lagery, poznejši papež Urban II., se je že v mladih letih posvetil cerkvi. Bil je sin malega francoskega plemiča, in ker je bil mlajši, si dedovanja od očeta ni mogel obetati. Njegov vzpon je bil mogoč le skozi v cerkveno ustanovo. V šoli se je odlikoval na vseh področjih in ko je bil star 25 let, je že postal arhidiacon. Ravno v tem času se je v evropski srednjeveški cerkvi pojavljalo prvo reformatorsko gibanje, ki je že preveč izprijeno ter posvetno duhovščino skušalo postaviti nazaj na prvinska pota krščanstva. To gibanje je imelo nanj velik vpliv, zato je za nekaj časa odšel v samostan v Cluny. Drugi so hitro opazili, da je sila inteligenčen in ima čut za praktičnost, zato je pri 30. letih postal pater prior, kar je bil že kar visok in vpliven položaj v cerkvi. Pri 40. letih starosti se je odzval klicu papeža Gregorja VII. in odšel v Rim ter dve leti pozneje postal kardinal. Papež Gregor se je ta čas bojeval s Henrikom IV. in Oda kot svojega legata poslal v sovražno Nemčijo, kjer ga je Henrik vrgel v ječo, kar je bila posledica investiturnega boja. V Rim se je vrnil po polletnem priporu, iz katerega se je moral Papež Gregor VII. pozneje umakniti v mesto Salarem, kjer je zbolel in umrl. Na smrtni postelji je svojim kardinalom naročil, naj za papeža izvolijo Oda de Lageryja, ki je to vedel vnaprej. Kljub temu so izvolili nekega starega ter bolnega opata, ki je umrl le leto pozneje. Takojšnje volitve zaradi spopadov med rimskim plemstvom niso bile možne. Skoraj dve leti pozneje so kardinali za papeža le izvolili Oda de Lagreyja, ki si je nadel ime Urban II. Svojo službo je poleg naloženega bremena od Boga zelo spoštoval in bil hvaležen zanj. Bil je zelo diplomatski in je vedel, kaj hoče doseči, za to je uporabljal vsa sredstva. V petih letih si je s podkupovanjem pridobil nazaj Rim za svojo rezidenco ter v Nemčiji že širil svoj vpliv. S svojo diplomatsko spretnostjo je prepričal cesarjevega sina, da se mu upre. Tudi cerkveno organizacijo je ves čas opominjal z raznimi svarili, novimi predpisi, ukazoval škofom ter se izkazal za izjemnega organizatorja in voditelja. Po sedmih letih na oblasti je dal leta 1095 izobčiti francoskega kralja in sveterimskega cesarja Henrika IV. S tem je tudi dokazal, da ima nekakšno nadoblast, tudi nad najmočnejšimi vladarji v Evropi. Leta 1095 se je odločil, da obišče Francijo. Na poti je v Piacenzi sklical konferenco, kamor so bili povabljeni vsi cerkveni knezi. Pogovarjali so se o veliko stvareh, vendar sta na dnevnem redu najbolj izstopala

prodaja cerkvenih služb ter celibat. Na tej konferenci je k njemu pristopil odposlanec iz Bizanca v imenu cesarja. Bizantinci za vojaško pomoč niso prvič prosili tu. Za intervencijo so zahod prosili že prej in ta odposlanica je bila le nekakšen povod, da Papež napove križarsko vojno. Odposlanci so nagovorili vse zbrane in jih s svojo retoriko ganili do solz, saj so zelo natančno opisovali, kakšne grozote morajo kristjani trpeti pod muslimani. Tako niso bili osredotočeni samo na denarno in vojaško pomoč, ampak so se želeli približati vsakemu posamezniku na konferenci. Hoteli so zastonj nabrati boja željne viteze in fevdalce, ki bi se radi odpravili na pomoč Bizancu v skoraj trideset let trajajoči vojni s Turki (Frischler, 1973). Bizanc v tistem času še ni bil v tako neugodnem položaju, vendar mu je zelo primanjkovalo vojakov. Naborniška območja v Anatoliji so bila izčrpana ali pa neorganizirana, zato so morali najemati vojake iz drugih držav (Runciman, 1991). Na Urbana II. je imela verjetno velik vpliv tudi Španija, kjer so se tam krščanske vojaške enote že skoraj 400 let bojevale z Mavri (Frischler, 1973).

Ideja svete vojne pa ni bila nekaj popolnoma novega, v praksi se je že pojavljala v Španiji. Tja so na začetku 11. stoletja odhajali vitezi v boj proti nevernikom v imenu Boga. Vitezi so lahko novo osvojeno zemljo kolonizirali oziroma so jo dobili v lastništvo, vendar kot fevd pod cerkveno nadoblastjo. Najpomembneje pa je bilo, da je bil vojak deležen svete odveze grehov, tudi če je v boju z muslimani umrl. Podobno odvezo so vitezi dobili, ko so se borili proti izobčenemu svetorimskemu cesarju Henriku IV. v Nemčiji. Cerkev je torej prevzela organizacijo svetih vojn (Runciman, 1991).

Papež Urban II. je začel snovati večji načrt in iz pomoči Bizantinskemu cesarstvu je začel načrtovati sveto vojno proti muslimanom. Njegov cilj je bil organizirati večje število vitezov, predvsem tistih, ki so se želeli bojevati, in tistih prepirljivcev, zaradi katerih je bilo v Evropi največ nemira na poti v Sveto deželo. O razmerah na Bližnjem vzhodu skoraj nihče ni ničesar vedel. Še največ informacij so dobili od raznih romarjev in trgovcev, ki so delovali v tistem delu sveta. Potovanje pa v tistih časih ni bilo tako lahko, saj ni bilo še nobenega splošnega občutka za geografijo, ni bilo zemljevidov ali pojma o smeri neba. Romarji ali pustolovci so se morali za pot zanašati izključno na stopinje tistih ki so pot že prehodili, in se zanašati na ustna izročila. Najlažje pa je bilo priti na cilj po morju iz italijanskih pristanišč direktno v kakšno palestinsko pristanišče in od tu naprej, ali pa v Bizanc in nato čez težko pot po maloazijski celini do svete dežele. Jeruzalem je bil tedaj že skoraj 500 let v muslimanskih rokah. Tega, da bo glavni cilj evropskih sil Jeruzalem, si niso mislili v Konstantinoplu, papež Urban II. pa vitezom ni mogel za cilj navesti drugega kot to. Papež je dal oznaniti, da bo v Clermontu, kjer je od 18. novembra potekal koncil, vsem kristjanom povedal nekaj pomembnega (Frischler, 1973). Ljudje so se zbirali že več dni, tako preprosti kot visoka in nižja duhovščina. Množica je bila tako velika, da v katedrali ni bilo dovolj prostora, zato so oder preselili na odprto zraven mestnih

vrat. Zbralo naj bi se okoli 3.000 ljudi. Govor papeža Urbana II. so opisali štirje kronisti, vendar nihče od njih, ki so bili takrat prisotni, ni bil preveč objektivni, tako da so nam iz govora znana le surova dejstva. Urban II. je začel najprej govoriti o nujni pomoči kristjanom na vzhodu (Bizantinskem cesarstvu), o vdoru Turkov na meje krščanstva ter trpljenju ljudi pod muslimansko oblastjo. Poudaril je tudi veliko svetost Jeruzalema, rojstnega kraja Jezusa Kristusa. Rekel je, da se morajo manjši spopadi in sovraštvo v Evropi prenehati. Vsak, ki je reven ali bogat, bi moral oditi na pot na pomoč vzhodnim kristjanom ter se boriti v pravični vojni. Vsak, ki bo odšel na pot in bo umrl na poti ali v boju z neverniki, mu bodo odpuščeni vsi grehi. Papež je bil mogočen govorec in tako se je po govoru takoj zaslišalo glasno in znano skandiranje "Deus le volt" ali Bog tako hoče. Množica je bila navdušena, škof iz mesta Le Puy pa je po govoru stopil pred papeža in ga pred vso množico prosil za dovoljenje, da se pridruži sveti vojski. Ta dogodek je bil najverjetneje dogovorjen vnaprej, da bi ljudje imeli nek vzor (Runciman, 1991). Množica je nato delovala skupaj kot kolektiv in v dveh urah naj bi si križ pripelo že 500 ljudi. Križe so šivali iz sukna, si jih pripenjali na oblačila ali pregrinjala, da bi ga dobesedno vzeli nase. Vsi so s kardinalom Gregorjem še zmolili molitev ter nato skupaj z njim ponavljali prisego, da se zavezujejo, da gredo osvojiti Jeruzalem in naj bo preklet, kdor se prej obrne ali pa na pot sploh ne gre. Dogajanje v Clermontu je bilo res spontan odziv množice, vendar je bilo vse skupaj dobro načrtovano. Papež se je pred koncilom večkrat že sestal z grofom Rajmudom Touloškim, ki je bil premožen južnofrancoski plemič. Veliko bogastva in izkušenj je pridobil v boju z Mavri ter tako občutno povečal svoje premoženje. Verjetno je bil prvi, ki je vojni pohod podprl in se s papežem že dogovarjal, kdo bo vladal pod nadoblastjo v Sveti deželi. Kot kaže, je imel od papeža Urbana neko ustno zagotovilo, saj je večkrat na bojnem pohodu poudarjal, da je prav on glavni vodja. V zameno je sklenil, da prvi vzame križ na svoja ramena in tako daje zgled še posvetni oblasti. Tako sta papežu za propagando služili obe, tako cerkvena in posvetna avtoriteta. Po končanem zborovanju v Clermontu je papež poslal sle vsem baronom, knezom in vitezom tudi v najbolj oddaljene dežele in mesta. Cerkev je tako z vrha pošiljala vse več nasvetov in napotkov za tiste, ki bodo odšli na križarski pohod. Za "dan D" oziroma dan odhoda je bil določen 15. avgust 1096. Rečeno je bilo, naj vsak, ki doma pušča premoženje, tega prepusti v varstvo cerkvi in jo bo od svojega škofa ob povratku dobil nazaj. Duhovniki in menihi so morali za odhod pridobiti dovoljenje svojega škofa, stari in nezmožni poti so dobili navodilo, naj ostanejo doma. Ženske lahko gredo zraven le v spremstvu svojega moža, očeta ali brata. Za vrhovnega duhovnega poveljnika križarske vojske je bil določen škof Ademar iz Le Puya, prav ta, ki je prvi prejel križ nase. Jasno je bilo, da mora biti za voditelja cerkven človek, ki mu bodo sledili še vsi knezi. Po tem velikem zborovanju v Clermontu se je podobno dogajalo še drugod po Evropi. Papeževi odposlanci so pridigali njegovo besedo in povsod so zborovanja goreče zaključili z vzklikanjem "Deus lo volt". Začelo se je veliko gibanje, kakršnega Evropa še ni videla (Frischler, 1973).

3 VOJSKE PRVE KRIŽARSKE VOJNE

3.1 Voditelji

Prvi križarski vojski je poveljevalo več različnih evropskih plemičev. Med pohodom je velikokrat prišlo do spora, saj pravega vodje, ki bi odločal o vsem, ni bilo. Čeprav so morali priseči zvestobo bizantinskemu cesarju Konstantinu, se obljub niso držali. Zaradi sporov je prihajalo tudi do večjih zamud pri obleganjih in zaradi nesoglasij tudi do vojaških neuspehov. Pomemben vzrok za to je bil tudi to, da so vsi prihajali iz različnih držav in narodov, saj so bile stare zamere še kako žive, vendar pa so skupaj tvorili veliko vojaško enoto za tisti čas.

Voditelji prve križarske vojne:

Papež Urban II. (okoli 1042–29. 7. 1099),
Godfrid Bouillonski (okoli 1060–18. 7. 1100),
Rajmund IV. Toluški (okoli 1045–22. 7. 1105),
Štefan II. Bloiški (okoli 1045–19. 5. 1102),
Baldvin Boulognski (okoli 1058–2. 4. 1118),
Robert II. Flandrijski (okoli 1065–5. 10. 1111),
Ademar Monteilski (okoli 11. stol–1. 8. 1098),
Hugo I. Vermandoiški (okoli 1057–18. 10. 1101),
Robert II. Normandijski (okoli 1051–1134),
Bohemond Tarantski (okoli 1054–3. 3. 1111),
Tankred Tarantski (okoli 1075–5. 12. 1112),
Aleksej I. Komnen (okoli 1048–15. 8. 1118),
Manuel Boutoumites (okoli 11. stol.–1112).

Pomembna podpornika prve križarske vojne sta bila:

Guglielmo Embriaco (okoli 1040–1102) in
Konstantin I. Armenski (okoli 1045–1103).

3.2 Transport v srednjem veku

Po padcu Rima se je veliko redno vzdrževanih cest spremenilo v kolovoze, ki so ob slabem vremenu postali še težje prehodni. Bogatejši ljudje so včasih potovali s predhodniki kočij oziroma s pokritimi vozovi, ki sta jih vlekla po dva konja. Vozovi niso imeli vzmetenja, kar je zaradi neravnih cest pomenilo še toliko večje neudobje. Nekateri so potovali tudi v lesenih škatlah z enim konjem spredaj in enim zadaj. Večina ljudi pa je večje razdalje premagovala s konjem, kar ni bilo omejeno samo na višji razred. Velikokrat so se za transport uporabljali mule in osli. Trgovske karavane so potovale v večjih skupinah z vozovi, ljudmi na konjih in peš. Poleg slabih poti in vremenskih razmer so se morali velikokrat ubraniti tudi napadov roparjev (Lambert, 2017).

Na morju so se v srednjem veku pojavile velike spremembe in inovacije, kar je pripomoglo k temu, da se je pomorski promet čedalje pogosteje uporabljal, vendar je bil vseeno precej drag. Prav v času križarskih vojn so se zaradi razvoja jadrnanja in izuma krmila počasi začela opuščati vesla. Razvoj pomorstva je bil odvisen tudi od lege in bogastva države. Najbolj razviti v pomorstvu so bili Genovežani in Benečani, pa tudi Anglija je imela že dobro razvito mornarico. Genova in Benetke so prav zaradi križarskih vojn doživljale svoj razcvet, saj so bile potrebe po prevozu opreme in ljudi vse večje in so tako v tem času poleg svoje trgovine odigrale pomembno logistično vlogo.

Križarski pohodi so trajali skoraj dve stoletji, zato so se oblike prevozov vojakov sčasoma precej spremenile. Primer je četrta križarska vojna, kjer so križarji v zameno za poplačilo ladijskega prevoza Benečanom plenili po Jadranski obali in zavzeli ter izropali Konstantinopol.

Tako potovanje po kopnem kot po morju imata za vojsko svoje prednosti in slabosti. Potovanje po morju je bilo v času stabilnega vremena najhitrejše, kar pomeni, da se vojskam ni bilo treba toliko časa obremenjevati z dnevno oskrbo po hrani in vodi, saj so bili na cilju namesto v pol leta le v nekaj tednih. Ni bilo potrebe po pogajanju za prehod ozemlja in če odštejemo pirate tudi zelo malo možnosti, da bi jih nasprotnik napadel iz zasede. To pomeni, da je bil s tega vidika pomorski transport cenejši, vendar je bil najem ladij zelo drag in njihovo število omejeno, zato po morju ni mogla potovati velika vojska, v primerjavi s kopnim, kjer se je lahko, sicer počasneje, premikala 100.000-glava množica z vso opremo.

3.3 Vojaška logistika in taktike bojevanja

Ladijski transport je bil utemeljen že v času Aleksandra Makedonskega, vendar se je pomen ladjevja povečal šele v srednjem veku, ravno v času normanske invazije na Anglijo leta 1066 in pozneje v križarskih vojnah. Rihard Levjesrčni je po koncu tretjega križarskega pohoda zapustil celo manjšo enoto bojne mornarice in se tudi kot eden izmed voditeljev iz Anglije odpravil z ladjevjem in ne peš. Ker je bilo bojišče v Sveti deželi, je bilo od Evrope kar precej oddaljeno, kar pomeni, da so se vojaški poveljniki soočali z velikimi težavami, kako zagotoviti stalno oskrbo vojaških pohodov in osvojenih ozemelj. Velike vojske so večinoma potovale peš, saj je bilo zaradi pomanjkanja ladij prepeljati tako veliko število ljudi po morju skorajda nemogoče. Ladje so morali najemati pri trgovcih in obmorskih bogatih državah, kot so Benetke, kar je bilo zelo drago. Vojaške izgube pri križarjih so bile veliko težje nadomestljive kot pa pri muslimanih, saj je bilo nove vojake treba prepeljati iz Evrope. Za nov nabor sil so morali organizirati nove križarske vojske, pa tudi po tem jih ni veliko ostalo v sveti deželi. Potrebe po stalnih posadkah so bile nujne. Križarji so zgradili več utrdb po celotni Sveti deželi, saj so se potem lažje branili pred napadi. Napad je bilo lažje odbiti v utrjenem gradu kakor pa na odprtem polju (Prebilič, 2006).

Moderne vojske so se iz izkušenj križarskih vojn naučile, da je treba neoboroženo spremstvo dobro organizirati, saj je lahko v nasprotnem primeru v veliko breme. Moderne vojske zato vse bolj razvijajo vojaško logistiko, iščejo bližnjice, kako čim bolj zagotoviti preskrbo v orožju, hrani, oblačilih, tehničnih sredstev.

Vojaške taktike lahko na grobo razdelimo na ofenzivne, obrambne in taktike prevare. V različnih taktikah uporabljamo tudi različno opremo in infrastrukturo (npr. oblegovalni stolp pri obleganju mesta). V srednjem veku so bile vojaške taktike že dodobra razvite. V prvi križarski vojni so se morali križarji posvečevati tako ofenzivni kot obrambni taktiki, saj so se večkrat po uspešnem obleganju znašli v vlogi oblegovanca. Pomembne so bile tudi taktike prevare, ko se je vojska navidezno umaknila, da bi s tem branilce zmedla in se pozneje vrnila, ali ubiranje diplomatskih taktik s podkupovanjem in sklepanjem zavezništev s "sovražnikom sovražnika".

3.4 Evropske vojaške taktike

Glavno ofenzivno orožje križarjev je bil vitez. Kot velika sila je bil naskok te težke konjenice resna grožnja vsakemu nasprotniku. Taktika šoka, ki je bila uporabljena, je bila odvisna od močno oboroženega viteza s kopjem in mečem na konju, ki je galopiral proti nasprotniku z vso hitrostjo. Tak napad je lahko povzročil ogromno škode sovražniku, vendar je potreboval veliko kontrole in discipline, da so se

obdržali v strnjениh vrstah. Vitezi na konjih so bili sicer center križarske vojske, a je večino vojske sestavljala pehota, ki je bila zelo različno oborožena. Križarji so tudi kmalu spoznali, da so samostrelske enote zelo pomembne pri spopadu z muslimani, saj njihovo lahko konjenico držijo na razdalji in tako omogočajo težki konjenici možnost za napad. Vojsko so sestavljali večinoma svobodnjaki, ki so jih oborožili fevdalci. Več kot je imel zemljiški oblastnik denarja in sredstev, bolj je bila oborožena pehota. Velikokrat so vojake tudi najemali. Bojevali so se z zelo različnim orožjem, nekateri so nosili nekaj oklepa ali zaščitne srajce, čelade ali manjši ščit. Srednjeveška vojska je bila na grobo sestavljena iz treh različnih skupin. Prva, najpomembnejša, so bili vitezi na konjih ter njihovi oprode. Druga skupina, ki je bila najštevilčnejša, so bili oboroženi vojaki, ki so se večinoma borili peš, redko tudi na konjih. Tretja skupina pa je bila skupina neoboroženih ljudi, ki so potovali kot spremstvo in so jo sestavljali tudi starejši, otroci, ženske (Smail, 1995).

3.5 Muslimanske vojaške taktike

Glavni dejavnik muslimanske taktike med križarskimi vojnami je bil položaj strelca na konju v vojaški enoti. Kot lahke konjenice, ki so predstavljale večino muslimanskih vojsk, so bili zelo mobilni. Ta mobilnost je bila uporabljena na štiri načine, ki so pomenile prednost pred evropskimi silami, saj so predstavljali veliko nevarnost, če so se približali in spustili v bližnji boj. Visoka mobilnost je muslimanskim silam omogočala držati distanco do sovražnika in tako sama določala, kdaj se bo z njim odprto spopadla. To pomeni, da je imela na bojišču stalni nadzor. Druga taktika je bila nameren umik, da bi zvalili sovražnike v zasedo, ali pa igran umik, tako da so sovražnika utrudili. Njihova hitrost na konjih jim je omogočala, da so lahko napadli le najšibkejše dele vojske. Zadnji in stranski deli evropskih vojsk so bili idealne tarče, saj je poveljnik največkrat potoval spredaj s predstražo, ki je bila dobro oborožena. To je povzročalo nered in paniko med premikom križarskih armad, in omogočalo muslimanom prednost, saj so Evropejci izgubili vso podporo iz bokov v bitki. Zadnja, četrta taktika, je bila ta, da so sovražnika prisilili, da se ves čas bori v premikanju, namesto tega so se Evropejci velikokrat razdelili v krog (normanski zid iz ščitov) in se pustili počasi ubijati s puščicami. To je omogočilo še večje prednosti muslimanskih vojsk, da so se lahko približali, nato spet oddaljili in prišli na razdaljo, kjer jih samostrel ni mogel zadeti. Strelci na konjih so lahko streljali puščice direktno s sedla v vse smeri, tudi vzvratno, ko so se umikali. Imeli so lahek lok, ki pa velikokrat ni imel dovolj moči, da bi prebil oklep (verižno srajco) križarjev in tako povzročil večje poškodbe. Velikokrat so puščice le štrlele iz križarskih oklepov, njim pa ni bilo nič hudega in so tako vseeno nadaljevali boj ali pot. Napad s puščicami je bil v glavnem uporabljen zato, da je razbil strnjene formacije križarjev in da so ostali brez konjev. S tem so počasi slabili težko konjenico Evropejcev. V direkten spopad z njimi so se spustili, šele potem ko se jim je zdelo, da so križarji dovolj oslabljeni (Smail, 1995).

3.6 Ročno orožje in oblegovalne naprave v srednjem veku

Orožje in opremo križarjev so nosili konji. Po ocenah naj bi tehtala skupaj 120 kilogramov.

JEZDEC	65 kilogramov
SEDLO	20 kilogramov
ŽELEZNA SRAJCA	20 kilogramov
OROŽJE IN ŠLEM	15 kilogramov
SKUPAJ:	120 kilogramov

Tabela 1: Vitezova oprema
(Vir: Frischler, 1973, str. 71)

Tako ugotavljamo, da je takratni vojak, če je potoval peš, moral na sebi nositi 35 kilogramov opreme. V današnjih časih se teža vojakove opreme spreminja glede na vreme, in sicer gre za 46 kilogramov v mrzlem in 41 kilogramov v toplem vremenu. Teža opreme se spreminja zaradi vsebine nahrbtnika, ki je za vsako območje ali letni čas drugačna. Če primerjamo današnjega vojaka s križarjem iz 11. stoletja in predvidevamo, da so bili ljudje tistega časa nižje rasti, lahko ugotovimo, da je teža, ki so jo nosili, zelo podobna, če ne celo nižja, kot jo nosijo današnji vojaki. Upoštevati moramo tudi, da ima današnji vojak veliko več opreme, pa tudi hrano, ki so jo križarji tovorili na vozovih in konjih. Križarji so potovali v spremstvu prateža, ki je sestavljal več neoboroženih ljudi (tesarje, kovače, rokodelce, kuharje, pa tudi otroke in ženske) – podporo vojske. Bogatejši plemiči so potovali z večjim oboroženim spremstvom, nekateri so s seboj vzeli tudi svoje družine, če so si to lahko privoščili. Vitez iz prve križarske vojne je bil opremljen z železno čelado z nosnim ščitnikom, ki je bil lahko različnih oblik, čez telo pa je imel oblečeno dolgo železno srajco, ki je bila tudi glavni del oklepa. Sešita je bila iz majhnih obročkov, kar je dajalo popolno zaščito proti puščicam, redki vitezi so imeli dele telesa dodatno zavarovane z železnimi ščitniki. Železno srajco je bilo zaradi razporkov lahko obleči in zato niso potrebovali dodatne pomoči. Pod srajco so nosili sukнено ali klobučevinasto obleko, ki je ščitila pred trenji in udarci in je bila prav tako pomemben del zaščite kakor železna srajca. Stereotipni težki oklepi, ki jih pozna večina ljudi, so se začeli pojavljati šele pozneje v zgodovini. Pozneje so začeli nositi tudi bela pregrinjala, ki so jih ščitila pred soncem. Prav neprebojnost železnih srajc pa je bila ena od velikih prednosti evropskih sil (Frischler, 1973).

Ročno orožje:

»MEČ velja za eno najstarejših hladnih ročnih orožji. Sestoji se iz ročaja in rezila. Zgornji del meča ima glavo, ročaj in ščitnik za roko. Rezilo je lahko ravno ali ukrivljeno, odvisno od tega, ali je meč namenjen za sekanje, bodenje ali za oboje. Meč so stoletja uporabljali predvsem za sekanje in so ga zlahka obvladovali z eno samo roko. Po letu 1400 so začeli uporabljati težke meče. Te so morali držati z obema rokama in so jih lahko obvladovali le najmočnejši vojščaki.« (Byam, 1991, str. 16)

»LOK in SAMOSTREL – v srednjem veku se je uporaba loka na lovu in v boju povsem spremenila. To je posledica pojava dolgega loka in samostrela. Kombinacija loka in naprave za napenjanje je omogočila, da je samostrel postal dosti močnejši, nevarnejši in natančnejši kot navaden lok. Nekateri samostreli so bili tako močni, da jih je bilo mogoče napeti le z mehničnimi napravami. Kljub temu pa je bil samostrel manj učinkovit kot dolgi lok, poleg tega pa je bila izdelava teh naprav zelo draga. Dolgi lok se je razvil iz navadnega kratkega loka. Njegove puščice so bile smrtonosne še pri razdalji 90 m. Ker nobeno od teh orožji ni imelo neke posebne prednosti, so mnoge srednjeveške vojske imele v oborožitvi oboje, tako dolgi lok kot samostrel.« (Byam, 1991, str. 18)

»ZAŠČITA SAMOSTRELCEV – med polnjenjem in streljanjem so bili lokostrelci in samostrelci zaščiteni z zasloni – nosili in postavljali so jih pomožni vojščaki.« (Byam, 1991, str. 20)

»ZAŽIGALNE PUŠČICE so uporabljali vse do 16. stol. Šop lanenega ali konopljenega prediva, namočenega v bitumensko raztopino, so pritrdili na vrh puščice ter ga tik pred izstrelitvijo zažgali.« (Byam, 1991, str. 21)

»SEKIRE, BODALA IN NOŽE so uporabljali kot orožje že v predzgodovinski dobi. Prve sekire so bile iz kamna ali brona. V srednjem veku so izdelovali železne ali jeklene sekire; pogosto so jim dodajali različne bodice, da so vzbujale še večji strah. Enako sta se razvijala bodalo in nož. Rezilo bodala je imelo ostrini na obeh straneh in je bilo v glavnem namenjeno za bodenje, rezilo noža pa je imelo eno samo ostrino in se je navadno rabilo za rezanje.« (Byam, 1991, str. 22)

Oprema:

»VERIŽNE OKLEPNE SRAJCE so bile izdelane iz nepovezanih in povezanih železnih ali jeklenih obročkov. V obdobju od 10., 11. stoletja pr. n. š. pa vse do 13. stoletja našega štetja je bila oklepna srajca najpomembnejša oblika zaščitnega oklepa.« (Byam, 1991, str. 24)

»ČELADE so vojščaki nosili že od bronaste dobe naprej. V srednjem veku so postale širše, da so popolnoma zavarovale glavo in vrat. Najtežje in najširše čelade so nosili konjeniki.« (Byam, 1991, str. 28)

»NORMANSKA OSTROGA – poznali in uporabljali so jih že grški in rimski konjeniki. Normanskim vitezom, ki so bili odlični jezdec, so pomagale obvladovati konje v bojih.« (Byam, 1991, str. 15)

»ŠČIT je obrambna naprava (pogojno tudi orožje), ki ga nosi en vojak. Lahko je spleten iz vitic ali izdelan iz lesa, usnja ali kovine. Praviloma je to rahlo izbočena plošča. Namenjena je obrambi v boju na blizu pred nasprotnikovimi izstrelki (puščice in kopja) in orožjem za boj od blizu. Predvsem v srednjem veku so bili ščiti pobarvani, identificirali so bojevnika, iz njih so nastali grbi.« (Wikipedija, 2018b)

KONJ, ki bi ga lahko šteli kar pod opremo, saj predstavlja edino najboljšo in največkrat uporabljeno prevozno sredstvo, in so ga skozi zgodovino uporabljali v bojih. Križarji so v tem času uporabljali križanca iz arabskih konj, ki je lahko težkega vojaka nosil v bitki. Dosegal je tudi velike hitrosti in je bil velikokrat deležen boljše nege kot ljudje, saj so dobri konji predstavljali veliko prednost v bitki (Frischler, 1973).

Slika 1: Viteška oprema

(Vir: Explore Knights Templar, Warfare and more, 2018)

Oblegovalne naprave:

OBLEGOVALNI STOLP je specializirana oblegovalna naprava, izdelana za zaščito napadalcev in lestev, medtem ko se ta približuje obrambnemu zidu utrdbe. Stolp je bil lesen, pogosto pravokotne oblike, na štirih kolesih, s svojo višino približno enak kot zid ali včasih nekoliko višji, kar je omogočalo oblegovalcem, ki so stali na vrhu stolpa, streljati puščice na branilce. Ker so bili stolpi leseni in zato vnetljivi, so morali imeti nekakšno negorljivo prevleko iz železa ali svežih živalskih kož. S propadom rimskega cesarstva na samostojni in neodvisni državi, zahodno in vzhodno rimsko cesarstvo, je pomen uporabe oblegovalnega stolpa naraščal in dosegel vrhunec v srednjem veku (Wikipedija, 2016b).

»OBLEGOVALNI OVEN je oblegovalna naprava, ki izvira iz antičnih časov in je oblikovana tako, da odpira oziroma podira zidane stene utrdbe ali razbija lesena vrata. V najpreprostejši obliki je bil samo velik, težek hlod, ki ga je nosilo več ljudi, ki so se s silo pognali nad oviro; oven je zadostoval za poškodovanje cilja, če je bil hlod dovolj masiven in/ali so se premaknili dovolj hitro (torej če so imeli dovolj zagona). Pozneje so bili ovni zaprti v okovano kupolo, odporno proti ognju in bili nameščeni na kolesih. V notranjosti kupole so hlod premikali z visečimi verigami ali vrvmi. Ovni so se izkazali za učinkovito vojaško orožje, ker so bili zidovi iz enostavnih gradbenih materialov, kot so kamen in opeka, šibko povezani med seboj

in zato nagnjeni k pokanju, ko so jih udarili s silo. Pri ponavljajočih se udarcih so razpoke vztrajno rastle, dokler ni nastala luknja. Sčasoma so luknjo povečali tako, da je omogočala oboroženim napadalcem vdreti v trdnjavo.« (Wikipedija, 2016a)

»KATAPULT je vzvojni metalni stroj, ki se je uporabljal v antiki in srednjem veku. Njegov namen je bilo metanje kamenja ali puščic. Uporabljal se je predvsem pri obleganjih. Pogonsko sredstvo je bil napet les, vrvi ali tetive, kar je morala predhodno napeti posadka.« (Wikipedija, 2018a)

4 DOLGA POT DO JERUZALEMA

4.1 Ljudske križarske vojske

Urban II. je menil, da bo križarsko vojsko plačalo in opremilo evropsko bogato plemstvo, da bodo na pot krenili le dobro oboroženi vitezi ter da bo vse skupaj dobro organizirano. Zgodilo pa se je nekaj, česar tudi sam ni mogel predvideti. Ker so papeževi poslanci njegove besede razširjali po vsej Franciji in jih pridigali vsem ljudem, saj večina še ni bila pismenih, so se začela rojevati goreča gibanja preprostih revnih ljudi. Na križarski pohod so začeli odhajati najbolj nevedni in najpreprostejši ljudje. Kmete, berače in reveže so pridigarjeve besede tako ganile, da se jih je veliko odločilo kar takoj prodati vse premoženje in čim prej oditi na pot. Več fevdalcev se je papežu tudi pritoževalo, da izgubljajo svoje kmete, vendar storiti ni mogel nič, razen da jih je svaril, naj pred odhodom dobro premislijo, če si pohod lahko privoščijo, saj jim tega ni mogel prepovedati. Ljudje so prodajali pravzaprav vse, kar so imeli, s seboj so vzeli nekaj hrane, nekateri so vpregli živino, če so jo imeli, in odšli v največje mesto, ki jim je bilo v bližini. Tako so se po Franciji pred mesti, kot so Pariz, Dijon, Chartez, začele zbirati nepregledne množice ljudi, ki so čakale, kdaj bodo lahko odšle na pot. Množicam so se pridruževali tudi razni hudodelci, zvodniki, roparji in drugi, ki so videli korist v tem precej neorganiziranem gibanju. Nekateri ljudje, ki so se pridružili pohodu, so bili celo tako nevedni, da so skoraj pred vsakim velikim mestom na poti mislili, da so že pred Jeruzalemom. Pridruževali so se tudi revni plemiči in se s tem hoteli narediti kot nekakšne voditelje te ljudske križarske vojske. Množice so se počasi in brez pravega vodstva premikale proti Renu. Vseeno pa so sledili drobnemu pridigarju Petru iz Amiensa (Petru Puščavniku). Bil je majhne in suhe postave, po naravi precej tih, vendar je s svojo karizmatičnostjo, ko je pridigal, ter močnim glasom znal prepričati množice, da so mu sledile. Med ljudsko križarsko vojsko pa se je povzdignil še en voditelj, in sicer Valter Sans-Avoir oziroma Valter Nemanič, ki je bil pravo nasprotje pobožnega Petra. Bil je najverjetneje človek s kriminalno preteklostjo, ki je znal s svojimi zvijačami in silo izkoristiti nevednost množic, da so mu sledile. Oba voditelja sta tako

do Kölna prispela s približno 15.000 možmi in še z nekaj tisoč ženskami in otroki. Petru Puščavniku je uspelo s pridigo navdušiti tudi prebivalce Kölna in tako se mu je pridružil marsikdo, meščani pa so njegovo vojsko oskrbeli s hrano in najnujnejšim. Ker Petrova vojska ni bila logistično organizirana in ni imela denarja za nakup hrane, so se velikokrat odločili za plenjenje. Kar so potrebovali, so si vzeli s prepričanjem, da jim, ker so Jezusovi vojaki, to pripada in da s tem ne grešijo. Peter je vedel, da za svoj dolg pohod vseeno potrebuje denar, zato ga je začel pobirati pri židih. Njegove pridige množicam so imele zato tudi protižidovsko noto. Njegovi posnemovalci so to še bolj zaostri. Tako so posledično židje postali prve žrtve prvega križarskega pohoda. To je izkoristil tudi plemič Emerik, znan po svoji surovosti in roparskih pohodih. Na hrbtu je imel vžgan križ, za katerega je pred svojimi poslušalci trdil, da mu ga je vžgal sam Bog. Tako je 3. maja 1096 v Speyerju ob Renu zbral veliko množico in ji vpil, da morajo najprej urediti razmere doma, preden odrinejo na pot v Jeruzalem. S tem je mislil na žide, ki jih je označil za sovražnike in izdajalce Kristusa. Emerik je vedel, da se vsi židje skrivajo pri speyerskem škofu, saj jim je bil dolžan denar. Goreča množica ni navalila na grad, pač pa je plenila po mestu in ubila nekaj starejših židov, ki niso imeli časa zbežati. Tako je drhal iz mesta Speyer pod vodstvom Emerika odšla v Worms, kjer so se židje zatekli k škofu. Emerik je z naskokom, kljub obrambi, takoj zavzel škofovo palačo, škofa oklofotal in pobil 500 židov. Njegove tolpe se niso ustavile. 25. maja so prišli do mesta Mainz, kjer je bil nastanjen nadškof Rothard. Ta je mestna vrata pred Emerikom pravočasno zaprl in rabinu svetoval, naj plenilcu izroči sedem funtov zlata (en funt je 0,45 kilogramov). Rabinu je Emerik, ko je dobil svoje zlato, obljubil, da se bo umaknil in pustil žide pri miru. To pa je bila le prevara in tolpe so naslednji dan vdrle v mesto ter pobile tisoč židov. Izropale so jim vse imetje. Pustile so le šest živih, ki so se pustili spreobrniti v krščansko vero, vendar so trije pozneje naredili samomor, nek žid pa je sam zažgal bogato sinagogo. Rabin Kalonimos je z družino in še nekaj židi pobegnil k nadškofu v njegovo podeželsko rezidenco. Tam ga je čakala še bolj žalostna usoda, saj mu je nadškof po toplem sprejemu rekel, da je prišel čas, da se tudi sam spreobrne v krščansko vero. V vsej jezi ga je hotel zabosti, vendar so ga prej potolkli in ubili. S tem se je Rothard tudi rešil vsega denarnega dolga, ki ga je imel do židov in mu je tako krvavi Emerikov pohod celo koristil. Vest o pokolih in ropanju židov je dosegla tudi Köln. Večina se je poskrila k svojim krščanskim kolegom in tako so Emerikove tolpe oplenile in zažgale le sinagogo. Kljub grožnjam pa židov niso izdali in tako so 7. julija Köln zapustili. Poboji židov niso ponehali in so se nadaljevali v Trierju, Xantenu, Neussu, Metzju in še na vzhodu v Pragi in Regensburgu. Emerik je svoj pohod nadaljeval proti Ogrski, kjer je ogrskemu kralju predlagal, da skupaj oplenita žide. Ta ga je zavrnil, saj ni bil protižidovsko naravnani. Zaradi nenehnega plenjenja in povzročanja izgredev je nad Emerikovo drhal poslal vojsko, da bi ga opozorila, naj s tem preneha. Ponudil mu je tudi vso oskrbo, če bodo njegove trume hitreje potovale čez državo, vendar Emerik tega ni storil in začel je oblegati Moson ob Donavi. Kljub spretnosti in pogumu Emerikovih vojakov redna ogrska vojska ni imela težav, ko je udarila po njih in

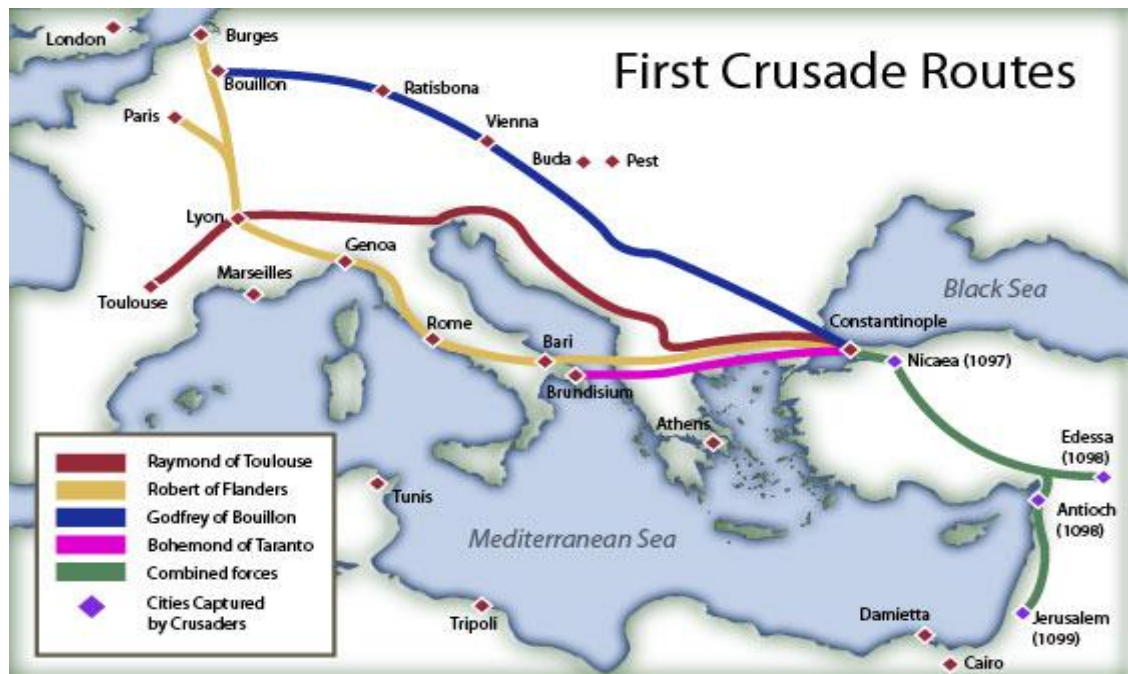
večino pobila, le nekateri, med drugim sam Emerik, so živi ušli nazaj na Nemško. Nekateri so se pozneje pridružili francoski vojski, ki je korakala do Jeruzalema. Bogat plen, izropan od židov, pa je padel v ogrske roke (Frischler, 1973).

Ljudska vojska, torej trume, ki sta jih vodila Valter Nemanič in Peter Puščavnik, je potovala popolnoma brez organizirane oskrbe, pratežnih enot, zdravniške nege. Higijenske razmere so bile izjemno slabe, kar je pospešilo širjenje in nastajanje bolezni. Vojska je bila nekosistentno in slabo oborožena, imela je zelo malo konj, saj je jezdil komaj vsak deseti. Tudi nobenih konkretnih načrtov in vojaških taktik niso imeli, saj je bilo zanje dovolj to, da so Jezusovi vojaki, najprej jih je vlekle goreča vera. Vseeno so potovali bolj organizirano in bolj disciplinirano kot Emerikove tolpe, saj je osnove organizacije prevzela duhovščina, ki je potovala z njimi. Vso pomlad so potovali proti vzhodu do Beograda in na dan prehodili skoraj 30 kilometrov. Nemaničeva skupina je bila hitrejša in je že maja prepotovala Ogrsko, Petrova pa je bila dva tedna za njimi. Pri Zemunu so se vsi skupaj utaborili in čakali na dovoljenje Bizanca, da smejo nadaljevati pot. Križarji so vedeli, da gredo v pomoč prav temu cesarju, ki jih je prosil za pomoč v boju pred Turki. Tu se je romarska križarska vojska prvič srečala z, v primerjavi z zahodom, precej modernizirano državo in z dovršenim uradniškim aparatom. Bizantinci so se imeli za varuhe kulture in potomce velikega rimskega cesarstva ter varuhe krščanstva. Na zahodnjake so gledali zviška, kar so sami tudi opazili. To je precej vplivalo na poznejše odnose križarjev z Bizancem. Bizantinski guverner, ki jih je prvi sprejel, je pisal v Bizanc, da v njih ne vidi dovolj velike bojne enote, ki bi jim lahko koristila, ter da je vse skupaj izgledalo prej kot trop beguncev kot pa vojakov. Cesar je po daljšem posvetu v Bizancu izdal ukaz, da imajo križarji dovoljenje, da potujejo po njegovem ozemlju, lahko nakupujejo, vendar so jim ob bok postavili vojsko najemnikov, ki je preprečevala pljenje in izgrede na poti. Tu pa se je zgodil novi neljubi dogodek. Petrove trume so se po prepiru z ogrskim trgovcem, ki ga je pozneje nek vitez ubil iz maščevanja v trenutku zmede, zasedle Zemun in pobile 3.000 Ogrrov, nato pa po prečkanju Save oplenili še Beograd. Pot so nadaljevali proti Nišu in Bizancu. Za zagotovitev lepega obnašanja so izročili talce. Do Konstantinopla so prispeli jeseni 1096 in ker so bili za Bizantine bolj v strošek in napoto kot pa v pomoč, so jim takoj ponudili brezplačen prevoz čez Bospor. Ob morju so postavili tabor in delali izpade na turško ozemlje. Zavzeli so tudi manjši grad, ki so ga pozneje Turki hitro zavzeli nazaj. Obe skupini pa so pozneje dokončno popolnoma porazili v hribih pred Nikejo in tako je celotna ljudska vojska razpadla. Cesar je za preživele organiziral vrnitev v Evropo, nekateri pa so se pozneje pridružili plemiški vojski (Frischler, 1973).

4.2 Plemiška križarska vojska

Plemiška vojska, torej vitezi, grofi, vojvode, baroni so si za vojni pohod vzeli več časa in vse skrbno premislili. Pred odhodom je bilo treba najprej urediti stvari doma,

in sicer premisliti, kaj se bo zgodilo, če se ne vrnejo, kako je z dedovanjem, zbrati denar za konje, za vojake, opremo, orožje, poskrbeti za varovanje posesti in podobno. Na pot so odšli v štirih organiziranih skupinah.

Slika 2: Poti vojsk prve križarske vojne
(Vir: Medieval Catholicism, 2018)

Ko je končno prišel 15. avgust, še vedno niso šli na pot. Plemiško premoženje je bilo večinoma sestavljeno samo iz zemlje, tako da so vsi, ki so se lahko odpravili na pohod, prodajali zemljo. Posledično je cena nepremičnin v Franciji izjemno padla. Cerkev je posodila denar vsakemu, ki je svoje zemljišče zastavil. Veliko si jih je obetalo tako velik plen, da so tu odprodali praktično vse, kar so imeli, in odšli na pot. Veliko je bilo tudi takšnih plemičev, ki si od dedovanja niso mogli nič obetati in so s seboj vzeli vso svojo družino z namenom, da bi si v Sveti deželi ustvarili novo življenje. Lotariški vojvoda Godfrid se je, da bi financiral svojo vojsko, znašel tako, da je začel izsiljevati žide, ki so živeli pod njegovo oblastjo, vendar je kljub temu moral prodati dva svoja gradova, da je lahko na pot odšel z odlično oboroženo vojsko. Pridružila sta se mu še njegova brata Esustace III. in mlajši brat Baldwin. Esustace se je pridružil z manjšo vojsko, Baldwin pa je na križarski pohod vzel vso svojo družino, saj si je na Bližnjem vzhodu nameraval ustvariti svoje kraljestvo. Za kaj takega v domovini ni imel priložnosti. Vsem trem se je pridružilo veliko eminentnih francoskih vitezov. Potovali pa niso mimo Italije, kot so to storili ostali deli križarske vojske, ampak čez Madžarsko, kjer si kralj Koloman še ni opomogel od pustošenja Emerikovih tolp in Petrovih trum (Runciman, 1991). Dovoliti potovanje velike ter dobo oborožene vojske čez svoje ozemlje je bila zelo tvegana stvar za vsakega vladarja, saj se lahko kaj hitro zgodi, da se ta mimoidoča vojska spremeni v

sovražno in mimogrede zasede še tvojo državo. Vse je temeljilo na zaupanju, navada pa je tudi bila, da so si za jamstvo drug drugemu izmenjavali talce, ki so se pod določenimi pogoji lahko potem vrnil. Talci so bili vedno pomembni ljudje plemiške rodbine oziroma tisti, ki jih niso mogli kar tako pogrešiti. Na poti čez Madžarsko je Godfrid moral kralju Kolomanu za talca izročiti brata Baldwina in njegovo družino. To je tudi storil in zabrusil vsakemu, da bo kakršen koli izgred ali nasilje kaznovano s smrtjo. S tem se je Koloman zavaroval, saj so nedolgo od tega čez njegovo državo pustošile Petrove trume. Šele ko so pri Beogradu prečkali Savo, se je Baldwin z družino lahko vrnil. Pred Konstantinopol so križarske vojske prišle različno, vse od novembra 1096 pa do aprila 1097, ko so bili zbrani vsi (Runciman, 1991).

Prihod in dogajanje v Konstantinoplu ima velik politični namen. Tu so potekala temeljna diplomatska pogajanja za nadaljevanje vojaškega pohoda. Za Bizanc je bilo pomembno, kaj se bo pozneje zgodilo z osvojenimi ozemlji. Potrebovali so nekakšno obljubo oziroma dogovor, da bi Bizantinsko cesarstvo vseeno obdržalo vrhovno oblast, prav tako pa so vedeli, da morajo vseeno nekako zadovoljiti zahodne težnje po novi zemlji.

Cesar Aleksej je bil dodobra obvešččen, da ima na vratih zdaj v nasprotju s tistimi nesrečnimi trumami dobro oboroženo in organizirano vojsko, ki jim poveljuje več različnih plemičev. Dobro je vedel, da niso dovolj enotni in da še nimajo pravega vodje. Vedel je tudi, da je vsem najbolj sveta prisega zvestobe in prav to je tudi storil. Vsakega je najprej obdaroval z darili, nato pa skušal na vsak način izsiliti zvestobo in prisego. To mu je uspelo; voditelji križarske vojske so prisegli celo, da bodo osvojili vsa ozemlja, ki jih je izgubil v boju s Turki. Na vseh na novo osvojenih ozemljih bodo priznali njegovo nadoblast. Sam jim je v zameno ponudil neprestano pomoč, tako vojaško, tehnično kot logistično oskrbo (Tate, 1991).

Čeprav se cesar Aleksej in križarji niso strinjali v veliko stvareh, so si bili enotnega mnenja vsaj v enem, to je bil boj proti nevernikom.

4.3 Obleganje Nikeje

Po končanju pogajanj in prisegah v Konstantinoplu se je vojska odpravila na pot v Jeruzalem. Potrebna je bila previdnost in taktika, preprečiti je bilo treba razna presenečenja od zadaj. Na poti je bilo več pomembnih mest in trdnjav in ena prvih pomembnejših je bila Nikeja.

Šlo je za močno utrjeno trdnjavo, ki je ležala ob jezeru približno 200 kilometrov od Bizanca. Obdana je bila s 6 kilometrov dolgim zidom, zato jo je bilo z manjšo

posadko težje braniti. Bila je prestolnica Klidž Arselana, ki je imel tam nastanjene vse svoje uradnike in dvor. V mestu so živeli tudi kristjani, ki so bili v večini, saj so Turki mesto zavzeli šele pred 15 leti in so imeli skoraj enake pravice kot pa pod cesarjem Aleksejem. Prve enote križarske vojske so dosegle obzidje 14. maja, 3. junija pa je bila pred obzidjem zbrana vsa križarska vojska, okoli 60.000 mož in dodatnih 2.000 vojakov iz Konstantinopla s svojim poveljstvom, skupino inženirjev in oblegovalnimi napravami. Nikeja je bila dobro oskrbovana z ladjami z jezera in prvi križarski napad na obzidje ni bil uspešen. Sultan Arselan je kmalu prišel s svojo vojsko pred Nikejo, da bi jo rešil, vendar se skozi obroč v mesto ni več dalo priti. Sultan Arselan je imel zelo malo spoštovanja do krščanske vojske in jo je, tudi zaradi napačnih informacij, podcenjeval. To pa predvsem zaradi tega ker je pol leta prej brez težav opravil s slabo organizirano ljudsko vojsko Petra Puščavnika in Valterja Nemaniča. Odločil se je, da kristjane napade in poskuša razbiti obroč okoli mesta, vendar neuspešno. Tako je izgubil skoraj 3.000 vojakov ter se bil prisiljen umakniti. Tu se je prvič v bojih pokazalo, da so evropski vitezi fizično močnejši od turških vojakov, pa tudi, da so bolj izurjeni v rabi orožja in da nosijo boljše opremo. Sultan Arselan je tedaj tudi prvič videl organiziran napad težke evropske konjenice, ki so kot tanki gazile vse pred sabo. Nikeja je bila še kar oskrbovana iz jezera in križarji so potrebovali ladje, da bi jim blokirali vodno pot do mesta. Cesar Aleksej je dal razstavljene ladje prenesti čez hribe do jezera. Ko so jih obleganci videli na jezeru, so se začeli z bizantinskim generalom pogajati o predaji in mesto se je 19. julija predalo cesarju Alekseju in to ravno zjutraj, ko bi se moral začeti vsesplošni napad na mesto. Obleganci so zaprli vsa vrata in na obzidja obesili prapore cesarja Alekseja. Presenečeni križarji so bili neizmerno jezni in nekateri so to tolmačili že skoraj kot izdajo. Vendar ne smemo pozabiti, da so vsi prisegli zvestobo Alekseju. Veliko nezadovoljstvo je cesar Aleksej potešil z bogatimi darili vsem vodilnim iz državne zakladnice sultana Arselana. Del plena so dobili tudi navadni vojaki in gnev je bil deloma, vendar ne popolnoma, pozabljen, saj so križarji videli, da bodo morali, če hočejo zasesti kaj zase, naprej vse storiti sami (Frischler, 1973).

Vojska je tako po nekaj dneh krenila naprej in prav zaradi svoje velikosti so se, sicer težko, pa vendar, odločili, da se razdelijo na dva dela. Normani z Bohemundom in Robertom so potovali en dan vnaprej kot predstraža, glavnina vojske pod vodstvom Godfreja in Rajmunda pa en dan za njimi. Vedeli so, da je tak premik tvegan, vendar je bilo zaradi težavnega terena lažje potovati v manjših skupinah in se tako izogniti morebitnim zasedam turških sil. Bil je začetek poletja in temperature so počasi postajale neznosne, kar je premike vojske še otežilo. Po nekaj več kot 100 kilometrih je predstraža z Bohemundom prispela v bližino Darliona, kjer so se v dolini utaborili in prenočili. Zjutraj jih je presenetil napad Turkov in ker niso bili pripravljeni, je Bohemund okrog taborišča postavil obroč, neoborožene ljudi pa postavil v sredino. Ukazal je, naj se branijo, dokler ne prispe glavnina vojske. Turki so proti Evropejcem uporabili taktiko napada in umika ter pri vsakem približanju vanje izstrelili roj puščic. Evropskim silam je bila ta taktika še neznana in bili so v

precej neugodnem položaju. Sultan Arselan je bil prepričan, da je to celotna križarska vojska in zato je pozneje ukazal naskok na utrjeno taborišče. Ravno takrat se je prikazal prvi del ostale križarske vojske. Škof Ademar jih je z bližnjega hriba udaril v hrbet, kar je povzročilo paniko in zmedo med Turki ter jih pognalo v beg (Frischler, 1973).

Bitka pri Darliomu je nekakšen mejnik, saj sta bili obe strani presenečeni nad uporabo taktike tako ene kot druge strani. Turške sile so pokazale fleksibilnost, hitrost in izurjenost lokostrelcev na konjih, medtem ko so evropske sile pokazale rabo težkega oklepa, surove moči in neverjetne discipline pod težkim pritiskom. Izgube so bile na obeh straneh velike. Križarji naj bi izgubili 4.000 mož, Turki pa okoli 3.000. Tu so Turki tudi videli, da križarjev ne gre podcenjevati in če ne bodo uporabili drugačnega pristopa, jih ne bo mogoče poraziti samo s številčno premočjo.

Po bitki so križarji zaplenili velik del plena iz sultanovega tabora, Arslan pa je nekaj križarjev zažgal, oplenil veliko vasic in polj, kar je stara, ampak učinkovita taktika, ki tako napadalcem oteži dostop do hrane in zalog ter jih tako pahne v lakoto in precej poveča stroške logistične oskrbe vojske. Ta taktika je bila večkrat videna tudi pozneje v zgodovini, na primer, ko je Napoleon napadel Rusijo.

4.5 Ustanovitev edeške grofije

Križarji so nadaljevali pot in prispeli na območje armenskih kristjanov, ki so živeli pod vznožjem gorovja Taurus. Tam so dobili potrebno oskrbo in pomoč lokalnega prebivalstva. Prav tu pa je Baldwin spletel pomembna prijateljstva z lokalnimi velikaši in izvedel, da si klikejski Armenci ne želijo več muslimanske nadoblasti. To priložnost je tudi izkoristil. S svojim delom vojske se je ločil od glavnine pod pretvezo, da želi spotoma osvojiti klikejsko primorje. Za njim pa se je s podobnimi cilji odpravil tudi Tankred. Oba voditelja sta si bila po ozadju precej podobna, saj doma nista podedovala ničesar in sta v Sveto deželo prišla osvojiti kanček zemlje zase. Osvojila sta priobalno mesto Tarz, rojstno mesto svetega Pavla, in s tem izgnala Turke iz klikejskih mest. Oba plemiča sta bila velika rivala, njune vojaške operacije pa zelo tvegane in sebične, vendar sta s tem vseeno koristila križarski vojni. Armenski princ Toros, vladar Edese, je za pomoč pri upor proti Turkom prosil za pomoč Baldvina in ga, ker potomcev ni imel, posvojil kot svojega sina. To je bilo politično dejanje, saj je tako Baldwin postal njegov neposredni dedič in se tako, ker so Torosa v nemirih ubili, postal gospodar Edese. Oklical se je za Edeškega grofa. Pozneje je osvojil še večino mest in tako je na območju pokrajine Ozoren nastala prva križarska država, Edeška grofija (Tate, 1991; Frischler, 1973).

4.6 Obleganje Antiohije

Stara trdnjava Antiohija je imela v svojih najboljših antičnih časih skoraj milijon prebivalcev in je bila znana po svoji trgovini z vzhodom. Zgrajena je bila leta 300 pred Kristusom in v času Rima je bila tretje največje mesto na svetu. Po zatonu antike je bila tristo let pod Arabci, nato od leta 960 pa do 1085 v bizantinskih rokah, potem pa so jo zavzeli Seldžuki ter je bila do prihoda križarske vojske v njihovih rokah. Za kristjane je bila sveta prav zato, ker so tu dobili svoje ime "kristjani" in ker naj bi tam Sveti Peter ustanovil prvo škofijo. Z vseh strani je bila obdana z obzidjem, imela je približno 360 stražnih stolpov (več zgodovinarjev navaja različne številke, ki se gibljejo vse od 360, 400 do 450), veliko mestno trdnjavo in se je z zadnjo stranjo mesta naslanjala na hrib (Runciman, 1991). Skratka, na prvi pogled jo je bilo nemogoče zavzeti. Križarska vojska je prispela pred obzidje Antiohije 20. oktobra 1097. Nad pogledom na mesto so bili vojaki osupli, saj česa takega v Evropi niso videli. Mesto je bilo nemogoče obkoliti ali ga s tako maloštevilno vojsko osvojiti z vsesplošnim naskokom na obzidje. Potrebna je bila zvižaja in pa čudež, na katerega so upali križarji. Branilci so takoj ob prihodu križarske vojske poslali po pomoč. Vojaška posadka, ki je bila nastanjena v mestu, je bila premajhna, da bi branila celotno obzidje ali da bi tvegali izpad iz mesta, zato se je vrhovni poveljnik odločil, da do prihoda okrepitev ne napada. Branilska posadka naj bi štela približno 5.000 mož. Križarska vojska se je utaborila zunaj obzidja na severovzhodu. Bohemund in njegova vojska so bili nasproti vrat sv. Pavla, Rajmond nasproti pasjih vrat z Godfrejem na svoji desni, nasproti vrat Vojvode. Preostale vojske so ostale za Bohemundom, kjer so bile v pripravljenosti, da posredujejo, kjer bi jih najbolj potrebovali. Čeprav so branilci pričakovali takojšnji napad na mesto, do tega ni prišlo, saj je bilo mesto preveč utrjeno in si napadalci niso smeli privoščiti izgub. Napada torej ni bilo, zato pa se je začelo tako imenovano psihološko vojskovanje z namenom oslabitve morale enega in drugega. Tako napadalci kot branilci so bili o dogajanju na obeh straneh dobro obveščeni: križarji od raznih krščanskih beguncev iz mesta, ki so imeli še vedno stike z različnimi sorodniki, branilci pa z raznimi ovaduhi in vohuni, ki so se pretihotali v njihov tabor. Nekaj so jih razkrinkali in brutalno kaznovali, tako da so jih usmrtili, potem pa nabodene na kole še nekaj časa pekli na žaru. Prav tako so branilci vrgli v ječo krščanskega patriarha in ga umazanega od gnoja v kletki spuščali čez mestno obzidje (Runciman, 1991).

Razni emirji in drugi oblastniki so po klicu na pomoč Jagi Sijana zbirali skupaj vojsko, ki bi odhitela na pomoč proti Antiohiji. Za voditelja so postavili mosulskega atabega Kerboga. Vojska, ki so jo zbirali, naj bi štela okoli 200.000 mož, vendar je na pot krenila šele osem mesecev pozneje. Ker je bila jesen, je bilo vreme zelo vlažno in pogosto je padal hladen dež. Zima, ki je sledila, je bila v tistem času na tem območju izjemno mrzla. To je povzročilo bolezni in lakoto. Razmere so bile vse bolj nevzdržne in treba je bilo nekaj ukreniti. Ko se živeža ni dalo več kupiti ali

opleniti bližnjih vasi, so križarji napadli in osvojili okoli 20 kilometrov oddaljeno pristaniško mesto Sveti Simeon. Govorice o podpori Bizanca in genovskih ladij, polnih živeža in opreme, so se uresničile in res je tja prispelo trinajst galej iz Bizanca. S tem se so se razmere precej izboljšale, vendar še vedno ni bilo jasno, kako bodo mesto sploh zavzeli (Frischler, 1973).

Križarjem so okoli božiča zaloge hrane že skoraj pošle, zato so organizirali večjo vojsko z okoli 12.000 mož, s katero bi se odpravili proti Hami, kjer bi opleni bližnje vasice. Odšli so 28. decembra, vodila sta jih Robert in Bohemund. Ko so to izvedeli branilci, so ponoči 29. decembra naredili izpad iz mesta in napadli Rajmondove može, ki so bili utaborjeni severno čez reko. Čeprav je bil napad nepričakovan, so se dobro ubranili in pognali Turke v beg čez reko, vendar je bilo zaradi zmede in teme nemogoče preiti v organiziran protinapad na mesto (Runciman, 1991).

Nekaj dni po izpadu se je že bližala glavna muslimanska reševalna vojska, ki je odrinila iz Damaska. 30. decembra so bili že pri Shaizaru, kar je bilo že zelo blizu. Odločili so se, da gredo nemudoma v napad. Križarje je prihod vojske presenetil, zato je bila Robertova vojska takoj obkoljena. Bohemund je svoje vojake zadržal v rezervi in jih poslal v napad šele takrat, ko so muslimani mislili, da so zmagali. Ta vojaška taktika se je obnesla in napadalcem povzročila tako hude izgube, da so se morali umakniti nazaj do Hame. Vojaki, ki naj bi pripeljali plen in živež, so bili preveč izmučeni in pred Antiohijo so se vrnili skoraj brez vsega. Naslednji dan jih je stresel še potres, nato pa se je še nadaljevalo deževje. Ker so bili brez hrane in zalog, pa tudi mraz ni ponehal, je nastopila nevzdržna lakota. Po pričevanjih naj bi zato umrl vsak sedmi vojak pred Antiohijo. Cene hrane so poskočile v nebo, zato so za hrano pobili veliko število konj. Zaradi nastalih razmer so začeli posamezniki in deli vojske dezertirati. Še sam Peter Puščavnik se je odpravil, vendar ga je Tankred takoj skrivoma pripeljal nazaj, saj je bil za moralo vojske eden ključnih mož.

Reševalna muslimanska vojska se je porazu zopet zbrala in ponovno odrinila proti Antiohiji. Križarji so se po posvetu odločili, da s preostankom konjenikov, ki jih je bilo okoli 700, napadejo glavnino vojske in jih s tem presenetijo. Pehota je ostala v taboru, saj bi branila morebitne izpade iz mesta. Konjenica je 8. februarja zavzela strateški položaj med reko in jezerom pred Antiohijo. Ob zori, ko je bila turška vojska na vidiku, so napadli, še preden so lahko proti njim začeli streljati lokostrelci. Nato so se umaknili in zvalili Turke v ožino, kjer so še enkrat udarili z vso silo in zmagali. K uspehu te operacije je pripomogla tudi boljša oprema križarjev, saj Turki niso bili kos težkim oklepom. Pehota, ki se je ta čas branila pred izpadom iz mesta, si je lahko ob povratku vitezov oddahnila, turška vojska je bila zlomljena ter premagana. Branilci so se umaknili nazaj v mesto, preostanek reševalne turške vojske pa se je razbežal. Morala se je zaradi zmage izboljšala, vendar so težave z lakoto ostale. Nekaj pomoči je prišlo s Cipra, vendar pomagalo ni kaj dosti.

Kot naročeno je 4. marca priplulo angleško ladjevje v pristanišče svetega Simeona. Iz Bizanca so pripeljali les, inženirje in rokodelce za izdelavo oblegovalnih naprav. Tako so zgradili utrdbo in utrjen most ter dokončno blokirali Antiohijo. Posadka v mestu je začela stradati, za križarje pa so se razmere izboljšale. Vreme je postalo bolj suho in stabilno, v tabor je prišlo več trgovcev s hrano in morala se je tako pomladi spet izboljšala. Križarji so upali, da se bo mesto sčasoma predalo brez boja, vendar se je na pot odpravljala še ena turška reševalna vojska. Časa je bilo malo in mesto je bilo treba zavzeti čim prej. Keborga se je odločil, da bo najprej napadel Edeso, kjer je bil stacioniran Baldwin, vendar je njegove zidove napadal brez uspeha. Zadržal se je tri tedne in nato odšel naprej proti Antiohiji. To napačno odločitev, da zaščiti bok svoje vojske, bi lahko primerjali z odločitvijo nemškega napada na Sovjetsko zvezo zaradi napada na Jugoslavijo. Nemci so leta 1941 prepozno prišli pred Moskvo, Keborga pa s svojo vojsko pred Antiohijo.

Bohemund je ta čas uspel v Antiohiji pridobiti na svojo stran nezadovoljnega poveljnika enega izmed stolpov v mestu, vendar je to skrivnost obdržal zase. Muslimanska vojska je bila vse bližje in vse več vojakov je dezertiralo. Na pot nazaj se je odpravil tudi sam Štefan iz Bloisa, ki v vsesplošni paniki ni več videl upanja. Prav na ta dan je poveljnik stolpa Firouz Bohemundu sporočil, da je pripravljen izpeljati zvižajo. Bohemund je zvečer sklical še vse veljake in jih obvestil o načrtu. Vsi so se strinjali in mu obljubili zvestobo. Zvečer se je križarska vojska navidezno umaknila od Antiohije in branilci so že mislili, da so križarji odnehali oziroma končali z obleganjem mesta. Zvečer so se Francozi vrnili, pod stolpom Dveh sester so se spustile lestve in nekaj deset vitezov je ponoči splezalo na obzidje. Pozneje se je povzpел še sam Bohemund in ker so branilce popolnoma presenetili, so lahko odprli vrata Svetega Jurija glavnini vojske, ki je vdrla v mesto. Antiohija je bila tako 3. junija v rokah križarjev, v mestu pa nobenega živega Turka več. Zavzeli niso le citadele na koncu mesta, kamor se je zatekla manjša posadka. Križarji so tako zavzeli mesto, ne da bi poškodovali obzidje, kar bi se zgodilo, če bi pri obleganju uporabili trebušeje, katapulte in bojne ovne (Runciman, 1991).

Nevarnosti pa ni bilo konec, saj je 5. junija prišla pred Antiohijo velika vojska z Atabegom Kerbogo na čelu. Ker takojšnji napad na mesto ni uspel, so se utaborili na prejšnjih pozicijah križarjev in 10. junija so mesto popolnoma obkolili. Začeli so z ustrahovanjem zunaj mesta in nekatere ujetnike javno mučili, tako da so jih žive dajali iz kože. Križarji so se iz oblegovalcev tako rekoč čez noč spremenili v oblegance. Položaj je bil popolnoma brezupen in morala je bila zopet na dnu. Potrebovali so čudež in ga tudi dobili. Nek Rajmondov vojak Peter Bartolomej naj bi imel vizijo, da ve kje, je v Antiohiji skrita sveta sulica, s katero so Jezusu prebodli srce na križu. Z Rajmondom in ostalimi so odšli v cerkev v Antiohijo in začeli kopati v tla in ko naj bi že vsi obupali, je Peter Bartolomej začel kopati z golimi rokami in čez nekaj časa našel del svete sulice. Čeprav voditelji niso popolnoma verjeli, da je

to sveta sulica, se je morala vojske nenadoma povečala. Verjetno je imel Peter Bartolomej sulico ves čas skrito v plašču in je bil to vse skupaj dobro pripravljen "čudež" za dvig morale. Križarji so se tako odločili, da ne bodo umrli od lakote in so se začeli pripravljati na izpad iz mesta in boj na vse ali nič, opogumljeni s sveto sulico. Ironično so priprave začeli s postom, kot da ga že tako ni bilo dovolj, in nato s sveto mašo, procesijo in blagoslovom vseh vojakov. Tako so 28. junija vdrli iz mesta in začela se je zadnja bitka pred Antiohijo. Večina vitezov se je bojevala peš, saj so konje večinoma pojedli ali pa so poginili. Atabeg Kerboga križarjev ni napadel takoj, ampak je počakal, da so prišli na odprto polje, da potencialni umik v mesto ne bi bil več mogoč. Turške sile, ki so bile stacionirane ob vratih, so jih neuspešno napadle. Odbila jih je močna in strnjena formacija pod vodstvom Bohemunda. Glavnina Kerbogove vojske je bila ogromna, ampak jo je bilo težko na hitro razporediti. Zato je prišlo do nekoordiniranih napadov posameznih skupin turških oddelkov, ker pa so bili ti odbiti, so se začeli umikati. Ker se turška vojska ni uspela ponovno strniti, se je vedno več oddelkov pognalo v beg in prišlo je do vsesplošnega razpada. Tudi sile, ki so bile v rezervi, so se ob pogledu na vsesplošni kaos v paniki umaknile z bojišča. Temu so v turški vojski botrovali tudi neenotnost in nesoglasja med Emirji. Po velikih zmagi se je v mestu predala tudi citadela in Antiohija je bila dokončno osvojena s strani evropskih sil. Nad citadelo je zaplapolal Bohemundov prapor in pozneje je kljub velikim sporom postal princ Antiohije. Prav zaradi sporov in nesoglasij so naprej proti Jeruzalemu krenili šele 13. januarja 1099 (Runciman, 1991).

5 OSVOJITEV JERUZALEMA

5.1 Prihod

»Tujec, ki se dandanes z izraelskega mednarodnega letališča Lod napoti v Jeruzalem, ubira skoraj isto pot, po kateri so hodili križarji v zadnji etapi svojega, že tri leta trajajočega potovanja.« (Frischler, 1973, str. 96)

Jeruzalem je sveto mesto treh religij, in sicer krščanstva, islama in judovstva. V času, ko je tja prispela križarska vojska, je imelo mogočno obzidje s stalno vojaško posadko v mestu in bilo je eno najmogočnejših mest na Bližnjem vzhodu. Nad mestom se je dvigovala utrjena Davidova citadela, mesto pa je bilo oskrbovano z vodo preko akvadukta, zgrajenega še v rimskih časih. Prvi oddelki križarske vojske so pred Jeruzalem prispeli 7. junija 1099, skoraj tri leta po tem, ko so odrinili iz Evrope. Mesto je bilo tedaj pod egipčansko oblastjo in prva stvar, ki so jo storili branilci, je bila ta, da so izgnali vse kristjane iz mesta (bilo jih je nekaj tisoč), judom pa so dovolili ostati. S tem so se rešili morebitnega upora v mestu in zmanjšali število ljudi, ki jih je bilo treba hraniti, če bi se obleganje morda zavleklo (Frischler,

1973). S tem pa so naredili tudi napako, saj so bili izgnani prebivalci iz mesta dober vir informacij za križarje, da bi lažje organizirali napad in spoznali poti do vodnih izvirov v bližini. Branilci so, ko so izvedeli, da se kristjani približujejo, zastrupili večino vodnjakov v okolici Jeruzalema in požgali ter uničili veliko virov hrane. Del njihove vojske in posadke iz Askalona (trdnjave v bližini Jeruzalema) je ves čas deloval v gverili in napadal križarje, ko so hodili po vodo in zaloge. Iftikhar ad Drawla pa je poslal v Egipt po pomoč. Napad na mesto se je začel še isti dan, 7. junija, vendar neuspešno. S tem se je pokazalo, da so branilci dobro pripravljene in da so križarji v precej slabšem položaju (Runciman, 1991). Križarjev je bilo skupaj z neoboroženim spremstvom le še 25.000, torej precej manj, kot jih je odrinilo iz Konstantinopla. Da bi mesto popolnoma obkolili, niso imeli dovolj razpoložljivih sil, zato so se utaborili na dveh koncih, kjer so ocenili, da bi se lažje prebili čez zid. Godfrey in Tankred sta zavzela pozicije na severnem delu, Rajmond z ostalimi pa na južnem delu mesta (Runciman, 1991).

5.2 Obleganje

Vročina in vroč veter sta postajala iz dneva v dan hujša in težave pri oskrbi z vodo so bile vse težje in dražje, saj so vodo prodajali kar v kopicah. Ponjo so morali hoditi tudi do 6 milj daleč in jo v mehovih prevažati do tabora. Dolgega obleganja si niso mogli privoščiti in mesto so morali zavzeti čim prej. Za dvig morale so zato 8. junija organizirali procesijo, kjer so se vsi bosji sprehajali okoli obzidja, nato pa romali na Oljsko goro, kjer jim je pridigar razodel, da bodo mesto zavzeli, če ga napadejo takoj zjutraj, vendar le če bodo imeli vero v Boga. Čeprav niso imeli dovolj oblegovalnih naprav in francoski mongoeli niso naredili dovolj škode obzidju, so zjutraj krenili v napad (Runciman, 1991). Izgubili so približno 700 vojakov in napad predčasno prekinili. Zdaj je bilo jasno, da brez oblegovalnih stolpov mesta ne bodo zavzeli. Primanjkovalo jim je tudi lestev in lesa, da bi lahko zgradili več naprav in nekako premostili obrambni jarek pred mestom. Na njihovo srečo ali po čudežu je v obmorsko pristanišče Jaffa 17. junija priplulo ladjevje, sestavljeno iz dveh Genovskih in štirih angleško-normanskih ladij. Na krovu so imeli žeblice, hrano, tesarje, inženirje in druge rokodelce za izgradnjo oblegovalnih naprav. Nekaj lesa so pridobili z razstavljanjem ladij, vendar ga je bilo kljub temu premalo. Po les so poslali Tankreda in Roberta Flandrijskega v 60 kilometrov oddaljeno Samarijo, od koder sta pripeljala veliko lesenih brun. Gradnja se je tako lahko začela. Rajmond in Godfrey sta vsak na svoji strani začela graditi svoj skoraj 20-metrski oblegovalni stolp. Zaradi vremena in velikosti naprav je gradnja napredovala počasi in vedno več ekspedicij, ki so odhajale po vodo, je padlo v zasedo muslimanov, prav tako pa so prišle novice, da je iz Egipta odšla skoraj 20.000-glava vojska v pomoč Jeruzalemu. Spet so se križarji znašli v sila slabem položaju in spet so bili v nenehnem boju z moralo vojske, ki je bila zopet precej nizka. Voditelji so se zedinili, da napada ni moč več odlagati. 6. julija naj bi se nekemu menihu zopet prikazal škof Ademar, kar je verjetno

organiziran čudež, podobno kot pri sulici v Antiohiji, vendar ga je vojska odlično sprejela. Tako so 8. julija spet razglasili post in organizirali pobožno procesijo okoli jeruzalemskega obzidja, čeprav so bili branilcem v posmeh. Spet so procesijo sklenili na Oljčni gori (od tam se je Jezus dvignil v nebo), kjer jim je pridigal Arnulf iz Rohesa, eden najgorečnejših pridigarjev križarske vojske. Pridiga naj bi bila tako ganljiva in spodbudna, da je bila morala zdaj najvišja, kar se je dalo, celo Tankred in Rajmond, ki sta bila vedno v sporih, sta si padla v objem (Runciman, 1991; Frischler, 1973).

Slika 3: Obleganje Jeruzalema

(Vir: Wall charts, history and European Identity, 2009)

Naslednje dni so možje kljub neznosni vročini in žeji delali naprej, da bi čim prej dokončali oblegovalna stolpa. Tudi starejši, otroci in ženske so pripomogli k temu, tako da so jih obdajali s kožami in vojakom nosili vodo. Tako sta bila 10. julija oba stolpa dokončana in postavljena eden na severnem delu mestnega obzidja, drugi na strani hriba Sion. Zgradili so še tretji manjši stolp in ga postavili na severozahodno stran mesta. Posadka v mestu je bila ob pogledu na stolpe presunjena, saj so jih gradili skrivaj stran od mesta in tako so bili tako pravo presenečenje. Za datum napada so določili noč s 13. na 14. julij. Glavni napad naj bi se zgodil hkrati z obeh smeri z lažnim napadom na severozahodnem delu, da bi zmedli in razcepili branilce. Po zanesljivih informacijah kronopisca Rajmonda iz Aquairesa je križarska vojska za napad tedaj štela 12.000 mož pehote in 300 vitezov. Glavna naloga je bila pripeljati glavna stolpa čim prej k zidu, zato so morali zasuti tudi obrambni jarek okoli mesta. Tako so 13. in 14. julija ves čas zapolnjevali jarek in se soočali z velikim odporom branilcev, ki so jih obmetavali s kamenjem, puščicami, skalami in grškim ognjem, križarji pa so obzidje tudi ves čas napadali s svojimi katapulti. Po skoraj treh dneh so jarek zasuli in Rajmondov stolp uspešno pripeljati do obzidja, vendar je bila

obramba zaradi prisotnosti glavnega poveljnika tu najmočnejša in na obzidje niso mogli stopiti. Na drugi strani pa so Godfrejevi vojaki uspeli naslednje jutro vzpostaviti most med oblegovalnim stolpom ter obzidjem in prva dva viteza, Letold in Gilbert iz Torniaia, sta stopila čez obzidje in tako vodila začetni napad. Kmalu jima je sledil še sam Godfrej in prvi sektor je bil sredi dneva zavzet. Spustili so lestve iz vrvi in še več križarjev se je povzpelo na zid. Godfrej je ostal na obzidju, kjer je hrabil svoje soborce, obenem pa ukazal ostalim, da so odprli glavna mestna vrata glavni vojske, Tankredu in Lotarižanom. Prebili so se globoko v mesto in izbruhnili so spopadi na ulicah Jeruzalema. Branilci so se znašli v popolni zmedi in se začeli brezglavo umikati proti Hramu svete skale, kjer naj bi Mohamed pojezdil v nebesa. Tu jim ni uspelo ponovno organizirati obrambe in znašli so se pod neustavljivimi evropskimi bojnimi enotami, ki so jih vse dobesedno poklali. Grozni kriki in zvok boja so pripeljali do tega, da so branilci popustili tudi na južnem delu zidu in se umaknili v Davidovo trdnjavo. Mestna obramba je popolnoma odpovedala. Sledil je skoraj osemnajsturni pokol po mestu. Ifthikar in kar je ostalo prebivalcev so Rajmondu v zameno za življenje ponudili velik zaklad v zlatu in tako so bili edini muslimanu v mestu, ki so ostali živi. Križarji niso prizanašali nikomur, niti ženskam ali otrokom. Krvi naj bi bilo po ulicah toliko, da naj bi ponekod segala do gležnjev. Prizanesli niso niti Judom, ki so jih žive sežgali v njihovem templju. Zdi se, da so s tem pokolom križarji po večletnemu pohodu iz samega sovraštva in trpljenja, ki so ga morali preživeti med potjo, na cilju v svoji glavi naredili nekakšen zaključek vsega. Muslimanski kronisti očitajo, da naj bi križarji pri tem pobili 35.000 muslimanov (Runciman, 1991; Frischler 1973). Posledica tega je bil dokončen razkol med kristjani in muslimani, ki ga občutimo še dandanes.

Slika 4: Zmagoslavje križarjev

(Vir: Taking of Jerusalem by the Crusaders, 15th July 1099, 2018)

Po končani moriji se je večina križarjev zbrala pri sveti maši v cerkvi Svetega groba. Ob plenjenju mesta so zasegli tudi pomembno relikvijo, in sicer del prvotnega Jezusovega križa, ki je bil od zdaj naprej v vsaki pomembnejši bitki z muslimani. V Evropo so poslali sle, da ljudi obvestijo o zmagi evropskih sil nad muslimani in da je sveto mesto Jeruzalem spet v pravih rokah. Žal pa je idejni oče Papež Urban umrl 29. julija, le 14 dni po zavzetju mesta in tako ni mogel določiti, kdo naj mestu vlada, kar je sprožilo nadaljnje spore med voditelji križarske vojske. (Runciman, 1991; Frischler 1973)

6 POSLEDICA ZAVZETJA JERUZALEMA IN USTANOVITEV KRIŽARSKIH DRŽAV

6.1 Ustanovitev križarskih držav

Po končanih bojih za Jeruzalem se je pojavil nov problem v glavah poveljnikov križarskih vojsk. Določiti je bilo treba, kako in kdo bo jeruzalemskem kraljestvu vladal. Ker pa je bil kralj samo eden in to je bil Jezus Kristus, so naziv kralja opustili in ga nadomestili z varuhom svetega groba. Pohod je organizirala cerkev in tako naj bi imela tudi ona vso oblast, vendar je glavni vodja papežev legat Ademar žal prej umrl, in tako neke večje cerkvene avtoritete, ki bi določila, kaj zdaj storiti, ni bilo. Voditelji so se tako 17. julija sešli in določili, da se mora mesto čim prej očistiti trupel, popraviti škodo na obzidju in se čim prej pripraviti na morebiten protinapad egiptovske vojske. Po posvetu so za varuha svetega groba izvolili Gottfrida Bojonskega. Takoj ob izvolitvi je dobil nalogo, da odvrne egipčansko grožnjo, saj se je vezir Afdal z 20.000 vojaki približeval Palestini. Ponovno so zbrali vso vojaštvo, ki jim je še ostalo, in krenili proti obmorskim mestu Askalonu. Tu se je egipčanska vojska utaborila in pripravljala na obleganje Jeruzalema. Za primerjavo: križarji so imeli 1.200 vitezov na konjih in 9.000 mož pehote, torej skoraj polovico manj kot muslimanska vojska. Evropske sile so imele po večletnem bojevanju veliko izkušenih in trdoživih mož, kar je bila tudi velika prednost. Ob zori 12. avgusta so križarji napadli tabor vezirja Afdala. Formirali so formacijo z dvema linijama, spredaj s pehoto, vodeno z Normani, in drugo linijo, kjer sta na bokih Godfrid in Rajmond poveljevala težki konjenici. Napad je Al-Afdala popolnoma presenetil in ni mogel v tako kratkem času organizirati obrambe. Njegove enote so bile preveč razkropljene in prah, ki se je dvigal od tal, je še bolj zmedel vojake, ki so mislili, da je križarjev neprimerno več, ter se na noben način niso mogli zbrati. Tako so jih križarji pred obzidjem Askalona popolnoma preplavili. Al-Afdal je izgubil skoraj 10.000 mož in preživeli so se umaknili nazaj v trdnjavo Askalon. Prestrašeni branilci v mestu so se odločili, da se predajo, vendar le grofu Rajmondu, ki je edini pokazal nekaj usmiljenja do muslimanskih branilcev med obleganjem Jeruzalema. S tem so užalili

Godfrida, ki je ta pogoj zavrnil, jezni Rajmund pa je zato svoje vojake umaknil z bojišča. Verjetno se je Godfrid bal, da če bi Rajmond dobil Askalon, da bi s tem pozneje ogrozil njegovo oblast (Runciman, 1991). Askalon je ostal v rokah muslimanov in je pozneje služil za egipčanske napade na križarsko državo. Po tej pomembni zmagi in vrnitvi v Jeruzalem so bili križarji do nadaljnjega varni, dobili so dovolj zalog orožja in hrane, zavarovali so meje. Tako je bilo za veliko večino križarjev pohoda konec. Izpolnili so božjo obljubo in veliko se jih je počasi začelo odpravljati domov. Na poti so bili štiri leta in hoteli so se vrniti k svojim družinam. Ljudem se je dežela zdela revna, saj je bilo povsod veliko kamenja in nevzdržno vroče. Godfridu je na koncu ostalo v sveti deželi le 300 vitezov in 3.000 mož pehote. Zato so vsakemu, ki je odšel domov, naročili, naj povsod začnejo pridobivati in rekrutirati nove vojake in romarje, ki bi bili pripravljene priti v Sveto deželo. Zavzeti je bilo treba še vsa priobalna mesta v muslimanskih rokah. Tako so s pomočjo Benečanov med letoma 1101–1110 zavzeli mesta Akon, Tir, Sidon, Bejrut, Tripolis in Tortosa. Počasi je zacvetela tudi trgovina. V njej so imeli največ dobička Benečani, Pizanci in Genovčani. Godfrid je 18. julija 1100 umrl, torej je vladal le leto dni. Pred smrtjo je za naslednika predlagal svojega brata Baldvina, ki se je okronal za kralja Baldvina I. in ustanovil jeruzalemsko kraljestvo. (Runciman, 1991; Frischler 1973)

6.2 Nastanek viteških redov

Po zavzetju Jeruzalema so začeli nastajati tudi pomembni viteški redovi. Kot skoraj edina redna vojska so ostali na Bližnjem vzhodu. Templjarji in Ivanovci so bili tudi prvi vojaški redovi na sploh. Red Ivanovcev je nekako obstajal že pred prvo križarsko vojno. V Jeruzalemu je bila bolnišnica svetega Janeza Jeruzalemskega (zgrajena okoli 1070), ki je skrbela za obolele romarje. Po zavzetju Jeruzalema so red prevzeli trgovci in provansalski vitez Geraud. Tako so postali vojaški red, ki se je boril za varnost v sveti deželi. Še naprej so oskrbovali bolnike in romarje. Njihovo geslo je bilo »obramba vere in pomoč ubogim«. Vojaki so čez oklepe nosili črno tuniko z belim križem in tako imeli neko svojo pravo uniformo. Leta 1113 jih je priznal tudi sam papež. Red je preživel do danes, člani se imenujejo Malteški vitezi (Kosi, 1995).

Templjarski red je bil ustanovljen med letoma 1118 in 1119. Ustanovila naj bi ga skupina francoskih vitezov zaradi nevarnih razmer in ogroženosti obstoja jeruzalemskega kraljestva. Temeljni cilj je bilo varovanje romarjev od obale do Jeruzalema. Prisegli so jeruzalemskemu patriarhu in se zavezali, da bodo živeli meniško življenje ter tako postali menihi – vitezi. S tem so združili dva različna stanova, in sicer duhovščino in posvetno oblast. Viteški red so leta 1126 na koncilu v Troyesu tudi uradno potrdili s papeževo regulo. S tem so bila vsa pravila znotraj reda strogo določena. Za to je zaslužen predvsem Hugo de Payns, ki je po Evropi

potoval tudi zato, da pripelje nove okrepitve v Sveto deželo. Njegovo potovanje po dvorih je redu posledično prineslo tudi prve donacije posesti in denarja. Templjarji so postali eden glavnih cerkvenih bankirjev in lastniki ogromnih zemljišč po Evropi. Templjarji so tudi kot zadnji branili Akkon in vodili evakuacijo iz Svete dežele. Njihova moč je skozi leta vse bolj rastla, vse bolj so se zapletali v spore tako s posvetnimi kot cerkvenimi oblastmi. Red je bil ukinjen v 14. stoletju. 13. oktobra na petek so se začele množične aretacije in usmrtnice templjarjev po vsej Franciji. Ta dan naj bi tudi bil izvorni dan vraževernega prepričanja, da je petek 13. nesrečni dan (Kosi, 1995).

6.3 Ameriški napad na Irak kot križarska vojna?

Podobnost pri iskanju povoda in opravičevanje za ameriško invazijo na Irak leta 2003 bi lahko iskali pri stanju in dogodkih na predvečer prve križarske vojne. Po 11. septembru 2001 in napadu na Afganistan je ameriška administracija na vso moč iskala izgovore, kako naj napade Irak. Na koncu so ga našli v tem, da ima Sadam Husein kemično orožje in ga pod pretvezo, da ima Al-kaida veje tudi v Iraku, invazijo tudi izvedli. George Bush, zelo verni tedanji predsednik ZDA, je celo trdil, da je na misiji, dani od Boga, da osvobodi Iraško ljudstvo tiranije. Bush se je takrat z iskanjem izgovorov na Irak oprijemal vseh sredstev za prepričevanje ameriškega kongresa, da gre lahko v vojno. Je s tem, da je govoril, da mu je sam Bog rekel, da mora v vojno, prepričal kongresnike in ostali zahodni svet, prav tako kakor je Papež Urban II. leta 1095 nagovoril množice v Franciji? Dogodki so sila podobni in na koncu je šlo le za globlje interese, tako leta 2003 kot leta 1095. Ideja svete vojne je torej še kako živa. Razčlovečenje nasprotnika in »pravična vojna« kot morala in opravičevanje za vojake, saj se je lažje boriti, če imaš za to razlog. Potovati tako daleč od doma, kot to počnejo ameriški marinci v Irak in so počeli križarji iz Evrope v Malo Azijo, ne da bi vse skupaj imelo nek namen, je za vojakovo moralo popolnoma nesmiselno. Za lastno svobodo se je treba boriti, vendar bolje na tujem kot v svoji državi. 11. september in izgovor za obstoj orožja za množično uničenje, ki ga niso nikoli našli, sta bila dovolj pomembna razloga za opravičevanje in začetek napada na suvereno državo.

6.4 Terorizem v Evropi kot posledica križarskih vojn?

Konfliktov po križarskih vojnah pa ni bilo in jih še ni konec. Zanimivo je tudi to, da so papeži skoraj vedno uspeli združiti vse evropske narode, ki so se velikokrat bojevali med seboj, za obrambo pred islamom še pozneje v zgodovini, danes pa pozivajo predvsem k skupnemu svetovnemu miru ter nasilje obsojajo. Križarske vojne so bile eden prelomnih dogodkov našega štetja, katerega posledice so vidne še danes. Prišlo je do nekakšnega dokončnega razkola med dvema največjima svetovnima

religijama in načinoma življenja, ki sta prej vsaj približno lahko sobivala. Tu se pojavlja kup vprašanj. Bi bila Evropa danes drugačna brez križarskih vojn? Bi bil Bližnji vzhod prav tako nestabilen kot danes? Bi islamska država obstajala? Bi Turki oblegali Dunaj? Prav gotovo bi se zgodovina brez trka teh dveh kultur odvila drugače. Lahko pa bi se zgodilo, da bi posledično Turki prej zavzeli Bizanc in se prej poskušali razširiti proti Evropi. Muslimani v času križarskih vojn niso bili enotni, tako kakor niso niti danes. Danes je križarska država zanje Jeruzalem, ki ima celo skoraj identično lego.

7 ZAKLJUČEK

Cilj diplomske naloge je bil predstaviti in raziskati prvo križarsko vojno, vzroke in posledice, ter preučiti vojaške operacije prve križarske vojske.

Na začetku smo predstavili družbene in politične razmere v Evropi in takratne dogodke na Bližnjem vzhodu. Nato smo se osredotočili na življenje Papeža Urbana II. kot idejnega očeta prve križarske vojne, kako je deloval in kako je prišel do papeškega naziva. Preučili smo tudi vplive ter dogodke, ki so prepeljali do tega, da je nato v Franciji napovedal prvo križarsko vojno in tako sprožil eno največjih gibanj, ki je nato zajelo vso Evropo. V diplomski nalogi smo raziskali tudi transport in oborožitev ter sestavo obeh, tako muslimanske kot krščanske vojske, uporabo taktike in vojaške logistike v tistem času. Ker je na pot prva krenila ljudska križarska vojska pod vodstvom Petra Puščavnika in Valterja Nemaniča, smo najprej opisali tudi njihovo pot ter poboje Emerikovih tolp židov v Svetem rimsko-nemškem cesarstvu. Potem smo se osredotočili na vojaške podvige plemiške vojske, boje za Nikejo, obleganje Antiohije in Jeruzalema. Pri tem so bile krščanske vojske vedno v slabšem položaju, predvsem zaradi slabe vojaške oskrbe, bolezni in pogosto številčno šibkejše. Kljub temu so nizali zmago za zmago, predvsem zaradi svoje močne morale, težke oborožitve in jeklene discipline. Pomagala pa jim je tudi nesložnost med muslimani v tedanjem času. Po zavzetju Jeruzalema ustanovijo križarske države, ki trajajo vse do padca mesta Akra leta 1291.

Ob koncu diplomske naloge smo videli tudi podobnosti med križarsko vojno in ameriško invazijo na Irak ter izpostavili, da je lahko terorizem le posledica nezaceljene rane, ki jo je Evropa zadala Bližnjemu vzhodu pred več stoletji. Jeruzalem je bil in ostaja mesto spora še naprej v našem času, saj je nedavno ameriški predsednik Donald Trump priznal Jeruzalem kot prestolnico Izraela in tako pripomogel k zaostrovanju spora med Palestino in Izraelom.

LITERATURA IN VIRI

Knjige:

Byam, M. (1991). *Orožje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Frischler, K. (1976). *Sijaj in sence križarskih vojn*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Kosi, M. (1995). *Templarji na Slovenskem: prispevek k reševanju nekaterih vprašanj srednjeveške zgodovine Prekmurja, Bele Krajine in Ljubljane*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Prebilič, V. (2006). *Vojaška logistika: teorija in zgodovina*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Runciman, S. (2016). *The History of The Crusades I: The First Crusade*. UK: Penguin Random House UK.

Smail, R. C. (1995). *Crusading Warfare, 1097–1193*. Cambridge University Press.

Tate, G. (1994). *Križarji in svet vzhoda*. Ljubljana: DZS.

Spletne strani

Crusader Warfare (b. l.). Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova http://www.umich.edu/~eng415/topics/war/Crusader_Warfare.html.

Explore Knights Templar, Warfare and more! (b. l.). *Barbarian*. Pridobljeno dne 9. 1. 2018 z naslova <https://www.pinterest.com.au/pin/625015254506223521/>.

Lambert, T. (2017). *A brief history of transport*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova <http://www.localhistories.org/transport.html>.

Medieval Catholicism (b. l.). *Map of the First Crusade showing the route of the various armies and their leaders*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova <https://sites.google.com/site/medievalcatholicism/1-post-carolingian-france-2-crusades>.

Taking of Jerusalem by the Crusaders, 15th July 1099 (b. l.). Pridobljeno dne 9. 1. 2018 z naslova [https://en.wikipedia.org/wiki/Siege_of_Jerusalem_\(1099\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Siege_of_Jerusalem_(1099)).

The Guardian (b. l.). George Bush: 'God told me to end the tyranny in Iraq'. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/07/iraq.usa>.

Wall charts, history and European Identity (2009). *The Siege of Jerusalem by the first Crusade*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova <http://historywallcharts.eu/view/the-siege-of-jerusalem-by-the-first-crusade>.

Wikipedija (2016a). *Oblegovalni oven*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Oblegovalni_oven.

Wikipedija (2016b). *Oblegovalni stolp*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Oblegovalni_stolp#cite_note-Castle-5.

Wikipedija (2018a). *Katapult*. Pridobljeno 9. 1. 2018 z naslova [https://sl.wikipedia.org/wiki/Katapult_\(oro%C5%BEje\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Katapult_(oro%C5%BEje)).

Wikipedija (2018b). *Ščit*. Pridobljeno dne 9. 1. 2018 z naslova <https://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0%C4%8Dit>.